



ArtMINDS

Vključevanje manjšin prek digitalnega pripovedovanja
zgodb

Raziskava o kulturnih umetnostih in tradicijah posameznih manjšin



Kazalo vsebine

Uvod	3
Metodologija	4
Kulturna raznolikost Gradiščanske: Zgodovinski in sodobni pregled	5
Preučevanje vpliva manjšin na slovensko kulturo	6
Kulturni mozaik Madeire	7
Zbirka študij primerov	8 - 50
Zaključek	51
Reference	52 - 58

Raziskava o kulturnih umetnostih in tradicijah posameznih manjšin

Uvod

Migranti in manjšine so sestavni del evropskih skupnosti že desetletja, v nekaterih primerih pa celo stoletja. Etnične skupine in narodne manjšine že dolgo sobivajo z etničnimi in nacionalnimi večinami. Da bi pospešili medkulturni dialog, so projektni partnerji (Burgenländische Volkshochschulen, Institut Središče zagovorništva and My Madeira Island) izvedli raziskavo o vplivu manjšin v Avstriji (Gradiščanska), Sloveniji in na Madeiri. Ta raziskava je pokazala, kako manjšinske kulture vplivajo na kulturno krajino teh regij in jo bogatijo.

Projektni partnerji so opravili dokumentacijsko študijo, pri čemer so pregledali obstoječo literaturo, običaje, medije in zgodovino. Sodelovali so z znanstveniki, zgodovinarji in kulturologi, ki jih zanima kulturni vpliv manjšin v njihovih državah. Upoštevanji so bili prispevki muzejev, znanstvenikov, raziskovalcev in univerz, saj so že objavili ustrezne ugotovitve. Poleg tega je raziskava vključevala poglede manjšin, s čimer je bilo zagotovljeno, da se njihov glas sliši in spoštuje v njihovih skupnostih.

Cilj te raziskovalne naloge je prikazati vrednost manjšin, izraziti spoštovanje in spodbujati kulturno dediščino z izmenjavo dobrih praks med partnerskimi državami. Bogati prispevki različnih manjšin so ponazorjeni s številnimi primeri, predstavljenimi v dokumentu.

Metodologija raziskave je bila osredotočena na spodbujanje dialoga in spoštovanje različnih kultur. Vsi partnerji so se držali dosledne predloge za opredelitev najpomembnejših primerov, povezanih s temo.

V tem dokumentu bomo raziskali vplivne posledice preteklih ali sedanjih manjšin na slovensko, portugalsko (Madeira) in avstrijsko (Gradiščanska) kulturo. Poglobimo se v različna področja kulture, vključno z jezikom, umetnostjo, arhitekturo, glasbo, hrano, kinematografijo in običaji, ter poudarimo bogate prispevke manjšin in migrantov v teh regijah.

Metodologija

Naše raziskave temeljijo na celoviti in multidisciplinarni metodologiji, ki upošteva različne vidike kulture, zgodovine, sociologije, antropologije, jezikoslovja, znanosti, ekonomije in drugih pomembnih področij. Opravili smo pregled literature, pri čemer smo preučili znanstvene članke, knjige in članke o danih temah. Pregledali smo tudi zgodovinska dejstva, zapise in arhive. Poleg tega smo zbirali informacije na podlagi kvantitativne in primerjalne analize ter vključili etnografske študije. Ta interdisciplinarni pristop združuje spoznanja različnih akademskih disciplin in omogoča celostno razumevanje vplivov manjšin in migrantov na slovensko, portugalsko (Madeira) in avstrijsko (Gradiščanska) kulturo ter zagotavlja celovito analizo, ki upošteva kulturne, zgodovinske, družbene in jezikovne dejavnike.

Kulturna raznolikost Gradišćanske: Zgodovinski in sodobni pregled

Gradišćanska, najvzhodnejša avstrijska dežela, slovi po slikoviti pokrajini, zgodovinskih gradovih in bogati kulturni raznolikosti. Ta raznolikost izhaja iz razgibane zgodovine, ki jo je skozi stoletja zaznamovalo sobivanje različnih etničnih skupin in kultur. Gradišćanska je bila do konca prve svetovne vojne sprva del Kraljevine Madžarske, leta 1921 pa je po Trianonski pogodbi postala del Avstrije. Ta zgodovinska povezava z Madžarsko je pustila globoke kulturne sledi. Danes je na Gradišćanskem več etničnih skupin, vključno z nemško govorečimi, Madžari, Hrvati in Romi, ki prispevajo k bogati kulturni dediščini pokrajine.

- **Madžarski vplivi:** Madžarska manjšina na Gradišćanskem ohranja svoje tradicije in običaje, ki se kažejo v jeziku, glasbi, plesih in kulinariki regije. Madžarski kulturni dogodki poudarjajo pomen njihove dediščine in privabljajo obiskovalce iz vse regije.
- **Hrvaška kultura:** Hrvaški prebivalci so na Gradišćanskem prisotni od 16. stoletja, ko so se pred turškimi vojnami naselili na tem območju. Gradišćanski Hrvati so ohranili svoj jezik, ki ga v nekaterih skupnostih govorijo še danes, in svojo dediščino praznujejo s prireditvami, kot so „Festival hrvaške ljudske glasbe“ in tradicionalni plesi.
- **Romska kultura:** Romi, čeprav so na Gradišćanskem ena od najmanjših manjšin, so s svojo edinstveno glasbo in plesi pomembno obogatili kulturno krajino ter v kulturno življenje dežele vnesli živahne ritme in izraze.

Na Gradišćanskem potekajo številne kulturne prireditve in festivali, ki slavijo njeno raznolikost. Haydnov festival v Eisenstadtu je posvečen slavnemu skladatelju Josephu Haydnu, medtem ko „Nova Rock Festival“, eden največjih rock festivalov v Evropi, vsako leto privabi na tisoče ljubiteljev glasbe.

Kulinarična raznolikost Gradišćanske pa odraža njen kulturni mozaik. Madžarska, hrvaška in avstrijska kuhinja se prepletajo v edinstvene kulinarične užitke, pri čemer so tipične jedi, kot so madžarski golaž, hrvaške ribje specialitete in gradišćanska vina, stalnice regionalne gastronomije.

Preučevanje vpliva manjšin na slovensko kulturo

Slovenija, mlada država z bogato zgodovino kulturnih vplivov manjšin in priseljencev, prikazuje, kako so te skupine pomembno oblikovale njeno kulturo. Vpliv različnih etničnih skupin, tudi tistih z Balkana, je viden v vsakdanjem življenju Slovencev, od jezika in kulinarike do arhitekture in glasbe. Poudarek je na kulturnih prispevkih manjšin, migrantov in beguncev, pri čemer je poudarjen njihov pozitiven vpliv na slovensko kulturo.

Kulture in ljudstva, ki so vplivala na slovensko kulturo:

- **Madžari in Hrvati:** jezikovna raznolikost v Prekmurju
 - **nemška manjšina:** Kočevarji
 - **Avstrijci:** kulinarika
 - **Romska kultura:** glasba
 - **Nekdanje jugoslovanske države in njihova kultura:** kino, moda, glasba
 - **Francoski izvor:** znanost
-
- Naše raziskave temeljijo na celovitem multidisciplinarnem pristopu, vključuje spoznanja s spletne strani zgodovine, sociologije, antropologijo, jezikoslovje in ekonomijo. Opravili smo pregled literature, preučili zgodovinske zapise in uporabili kvantitativne in primerjalne analize, s čimer smo zagotovili celostno razumevanje vplivov manjšin in migrantov na slovensko kulturo.

Kulturni mozaik Madeire

Madeira, otok v Atlantskem oceanu, je primer, kako kulturne izmenjave in migracije ustvarjajo edinstveno in večplastno družbo. Na sodobno identiteto Madeire so pomembno vplivale različne skupine, med njimi Portugalci, Afričani, Britanci, Indijci, Flamci, Venezuelci, Ukrajinci, Guanci in Brazilci.

Narodi, ki so vplivali na kulturo Madeire:

- **Portugalci:** vzpostavili so temeljne kulturne in družbene tradicije otoka.
- **Afričani:** prispevali so k razvoju kmetijstva, glasbe in plesa.
- **Britanci:** vplivali so na kulturo vrtnarjenja, arhitekturo in družbeno življenje.
- **Indijci:** vključili so kulinarične tradicije, kot sta „curry“ in „vindaloo“.
- **Flamci:** zapustili so zapuščino v verski umetnosti.
- **Venezuelci:** prinesli so nove kulinarične in jezikovne vplive.
- **Ukrajinci:** obogatili so glasbeno življenje na otoku.
- **Guanci:** vplivali so na lokalne toponime in besedišče.
- **Brazilci:** prinesli so kulinarične in glasbene tradicije ter obogatili otoški žanr fado.

Naslednja zbirka artefaktov prikazuje vpliv teh kultur in vas vabi, da jih raziščete in spoznate globino njihovega prispevka.

Zbirka študij primerov

Bogata tapiserija človeške zgodovine je stkana iz nešteti zgodb, vsaka nit pa predstavlja različne kulture in izkušnje ljudi po vsem svetu. Med njimi imajo posebno mesto zgodbe manjšinskih kultur. To so pripovedi o odpornosti, ustvarjalnosti in globokem vplivu, ki so pogosto tiho vtkane v tkivo nacionalnih kultur, včasih spregledane, a vedno bistvene.

Namen te zbirke zgodb je osvetliti bistvene prispevke manjšinskih kultur v preteklosti in v sodobnem svetu. Skozi prizmo zgodovinskih in sodobnih primerov raziskujemo, kako so te kulture ne le preživele, temveč tudi uspevale, oblikovale in obogatile širše nacionalne identitete, v katerih obstajajo.

V tej zbirki zgodb ne le slavimo manjšinske kulture, temveč pozivamo k priznanju in spoštovanju njihovih prispevkov. To je povabilo k razumevanju, da naše nacionalne kulture bogati raznolikost in da so zgodbe manjšinskih skupin sestavni del zgodbe o človeštvu samem.

Ob prebiranju zgodb primerov vas vabimo, da prepoznate njihov trenutni pomen, vpliv in se zgledujete po bogatih primerih. Vabimo vas, da priznate dejstvo, da današnje pripovedi razkrivajo dinamično prepletanje med tradicijo in sodobnostjo.

Vsaka partnerska država je zbrala deset primerov, začenši z Avstrijo, sledilo je deset slovenskih primerov, na koncu pa so jih sklenili raznoliki primeri z Madeire.

Romski avtorji

Avstrija / Gradišćanska

Ime vpliva: V iskanju preteklosti

Stefan Horvath se je rodil leta 1949 v Oberwartu na Gradišćanskem. Bil je prvi Rom, ki je obiskoval osnovno šolo in nato srednjo šolo v Oberwartu. V noči s 4. na 5. februar 1995 so bili njegov sin Peter Sárközi in še trije mladi Romi ubiti, ko so skušali odstraniti napis z žaljivko „Romi nazaj v Indijo“, ki ga je terorist Franz Fuchs skupaj s pisemsko bombo pritrdil na drog pred Oberwartom. Zaradi tega dogodka je Stefan Horvath še leta pozneje trpel zaradi nespečnosti in duševnih travm. Da bi se s tem spopadel, je končno začel pisati. Med njegovimi objavami so med drugim dela „Nisem bil v Auschwitzu: Nič ni tako močno kot strah: eseji iz dveh desetletij“ (2003) in „Nič ni tako močno kot strah: eseji iz dveh desetletij“ (2017).

Katharina Graf-Janoska je gradišćanska voditeljica in avtorica. Je vidna predstavница romske etnične skupine na Gradišćanskem. Graf-Janoska je študirala primerjalno književnost in filozofijo na Univerzi na Dunaju. Njena diplomska naloga z naslovom „Literatura Romov in o Romih: razlike in podobnosti“ je izšla v knjižni obliki. Leta 2013 je ustanovila založbo Bu&Bu, pri kateri izdaja tudi svoje knjige. Dve njeni knjigi, „Der Rebstock“ in „KriegsROMAn“, ki sta bili nominirani za knjižno nagrado Gradišćanske. Od leta 2015 vodi večjezično televizijsko oddajo „Servus Szia Zdravo Del tuha“. Od septembra 2022 vodi format „Wir | Češi, Hrvati, Magyarok, Roma, Slováci, Slovenci“, v katerem se vsakih štirinajst dni predvajajo prispevki šestih avtohtonih etničnih skupin, zastopanih v Avstriji, v njihovem maternem jeziku.

Vpliv na kulturo / družbo:

Oba sta edina avtorja na Gradišćanskem, ki po eni strani pripadata romski skupnosti, po drugi strani pa v svojih literarnih delih obravnavata tudi teme iz manjšine in o njej.

Trenutna prepoznavnost:

Oba še vedno redno nastopata kot vzornika na različnih dogodkih ter organizirata branja in pogovore o svojih knjigah. Graf-Janoska bo o svoji knjigi „KriegsROMAn“ razpravljala na dogodku, ki ga bosta jeseni organizirala romski VHS in avstrijsko društvo za politično izobraževanje.



Panonska kuhinja

Avstrija / Gradišćanska

Ime vpliva: madžarska trojka „paradižnik, čebula, paprika“.

Klasična madžarska trojka „paradižnik, čebula, paprika“ je še danes pomemben steber „panonske kuhinje“ (poimenovane po nekdanji rimski provinci Panoniji). Prvotno je bila gradišćanska kuhinja regionalna kuhinja Kraljevine Madžarske. Tam so nanjo močno vplivale nacionalne kuhinje Madžarov, Hrvatov, Srbov in Slovakov. Nanjo so vplivali tudi Heanzeni, nemški kmetje iz bavarskih in alemanskih regij. Od tod naj bi izhajal vzdevek „jušni Švabi“, ki so ga Gradiščanci nekoč dobili zaradi tega, ker so pri vseh glavnih obrokih najraje jedli zelje, enolončnice in zelenjavne juhe. Kulturno je na kuhinjo vplivala tudi dunajska kuhinja, kar je razvidno iz različnih tipičnih jedi iz sosednjih deželnih kuhinj. Zlasti Sterz, pripravljen iz pšenične moke, tekoče masti in praženega krompirja (Bettlersterz) ali kuhanega fižola (Bohnensterz), je značilna gradišćanska jed. Tradicionalne jedi vključujejo tudi različne štruklje, juhe in variacije golaža z veliko čebule, česna in paprike. Kulturna raznolikost gradišćanske kuhinje se odraža v skoraj vsaki restavraciji in gospodinjstvu.



Vpliv na kulturo / družbo:

Tipične jedi:

→ **Gulaš in pörköl**

Ena od najbolj znanih jedi v gradiščanski kuhinji je golaž, obilna enolončnica, ki izvira iz Madžarske. Golaž se tradicionalno pripravlja iz govejega mesa, paprike, čebule in česna ter se postreže s kruhom ali cmoki. Podobna različica je pörkölt, ki se običajno pripravlja iz svinjine ter je nekoliko gostejši in pikantnejši.

→ **Ribje specialitete**

Gradiščanska, zlasti regija okoli Nežiderskega jezera, je znana po ribjih jedeh. Na jedilnikih se pogosto najdejo ščuka, smuč in krap. Ščuka je pogosto ocvrta ali pečena na žaru in postrežena z rahlo zeliščno omako, medtem ko je krap pogosto pripravljen kot del tradicionalne božične večerje.

→ **Zelje in mesne jedi**

Jedi iz zelja so še ena posebnost Gradiščanske. Burgenlandski „Krautfleckerln“, majhni cmoki z ocvrtim zeljem, so priljubljena domača jed. Zelo priljubljena je tudi „Szegediner Krautfleisch“, enolončnica iz svinjine, kislega zelja in paprike.

Peciva in sladice

→ Gradiščanska kuhinja ponuja tudi številne okusne slaščice. Kaiserschmarrn, raztrgana palačinka z rozinami in sladkorjem v prahu, je vrhunec. Priljubljena sladica je tudi torta Esterházy, poimenovana po plemiški družini Esterházy. Ta torta je sestavljena iz plasti lešnikove torte in bogate maslene kreme.

Trenutna prepoznavnost:

Gradiščanska praznuje svojo kulinarično raznolikost s številnimi prireditvami in festivali. Martiniloben, tradicionalni festival v čast svetemu Martinu, zavetniku Gradiščanske, ponuja priložnost za pokušino novih vin tega leta. Tudi „Panonska jesen“ privablja obiskovalce z regionalnimi specialitetami in kulturnimi predstavami. Kot smo že omenili, se kulturna raznolikost gradiščanske kuhinje odraža v skoraj vsaki restavraciji in gospodinjstvu.

Gradišćanski Hrvati

Avstrija / Gradišćanska

Ime vpliva: „Burgenland-Krowodn“

Zgodovina Gradišćanskih Hrvatov

Naseljevanje Gradišćanskih Hrvatov je potekalo v več valovih do okoli leta 1584. V zgodovino pisju Gradišćanskih Hrvatov se kot datum naselitve navaja leto 1533. S knezovim odlokom je bilo iz domovine prednikov na današnje Gradišćansko preseljenih približno 100.000 Hrvatov. Tam naj bi vdihnili novo življenje območjem, ki so jih opustošile turške vojne in kuga.

V zadnjih petdesetih letih so bili Gradišćanski Hrvati vedno bolj prepoznavni. Čeprav določbe o zaščiti etničnih skupin iz avstrijske državne pogodbe iz leta 1955 dolga leta niso bile izpolnjene, so se Gradišćanski Hrvati borili za svoje pravice in v osemdesetih letih prejšnjega stoletja so bile uvedene hrvaške radijske oddaje ter predvajani hrvaški televizijski programi. Hrvaščini so več pozornosti namenili tudi v vrtcih in šolah.

Gradišćanski Hrvati danes

Danes živi na Gradišćanskem približno 25.000 do 30.000 Hrvatov, ki so se zaradi pomanjkanja delovnih mest večinoma preselili na Dunaj. Na Gradišćanskem živijo v več okrožjih, vendar v nobenem okrožju ne predstavljajo večinskega prebivalstva. Gradišćanski Hrvati med seboj govorijo standardizirano obliko hrvaškega jezika, in sicer gradišćansko hrvaščino. Vendar se nekateri med njimi opredeljujejo kot nemško govoreči. Med znanimi Gradišćanskimi Hrvati so nekdanji obrambni minister Norbert Darabos, nekdanji kmetijski minister Nikolaus/Niki Berlakovich in nekdanji zvezni kancler Fred Sinowatz. Hrvaških korenin so tudi številni znani igralci, pevci in komiki.

Vpliv na kulturo / družbo:

Kljub temu se v dojemanju gradišćansko-hrvaških umetnikov ponovno pojavljajo samopotrjujoči se učinki. Obstajajo številni razlogi (med drugim pomanjkanje zanimanja ali znanja večinskega prebivalstva zaradi premajhnega oddajnega časa na avstrijskem radiu in pomanjkanje podpore etničnim skupinam na splošno, kar posledično vodi do nezadostnega ciljnega občinstva), zakaj poleg tradicionalnih prispevkov le malo pride do javnega poročanja/mnenja. Kulturni delavci, ki se zato (zaradi pomanjkanja ciljnega občinstva) ne pojavljajo izrecno kot Gradišćansko-Hrvaška narodna skupnost, so v avdnosti in osrednjem toku komaj zaznavni kot taki.

Trenutna prepoznavnost:

Za mnoge meščane hrvaške narodnosti pripadnost tej skupini ni več zaželeno. Zaradi redčenja kulture in govorjenega jezika so se v veliki meri identificirali z nemško govorečo večino, zaradi česar se prizadeti ne vidijo več kot Gradišćanski Hrvati in to navajajo tudi v popisih in anketah. Ponudba hrvaškega jezika v šolah zato ni več tako dobro sprejeta, kot je bilo pričakovati, kar pomeni, da je v prihodnosti mogoče pričakovati nadaljnjo asimilacijo Gradišćanskih Hrvatov, čeprav so predstavniki etnične skupine napovedali protiukrepe. Ta razvoj dogodkov je privedel do polarizacije stališč med prizadetimi. Ohranjevalci neodvisne gradišćansko-hrvaške kulture so s strani bolj nemško govorečih Hrvatov kritizirani kot konservativni in arogantni. Ohranjevalci trdijo, da bi izguba hrvaške identitete povzročila veliko škodo celotni regiji in njeni kulturi.

Nova panonska glasba

Avstrija / Gradišćanska

Ime vpliva: Nova panonska glasba

Ferry Janoska se je rodil 22. januarja 1959 v Šali na Slovaškem, glasba pa je zaznamovala njegovo življenje že od otroštva. Pri šestih letih se je začel učiti klavir, pri 15 letih pa je začel študirati na dunajski univerzi za glasbo. Sledil je pouk jaza in kompozicije na dunajskem konservatoriju. Odtlej je deloval kot skladatelj in aranžer. Ferry Janoska od leta 1972 živi na Gradišćanskem. Leta 1993 je ustanovil svoj orkester, v katerem sodelujejo glasbeniki iz najrazličnejših držav in glasbenih zvrsti. Do danes je bilo izdanih več kot 40 različnih zgoščenk. Janoska je za Dunajske filharmonike napisal glasbeno pravljico „Tacamino“. Za Rainharda Fendricha prireja glasbo in piše glasbo za gledališke predstave, na primer za predstavi „Reka“ Fluss“ in „Sveti bojevniki Evrope“ na Gradišćanskem. Vrsto let je sodeloval tudi z dunajskim fantovskim zborom. Janoškova najnovejša ljubezen je bandoneon, instrument, ki ga je proslavil argentinski umetnik Astor Piazzola. To glasbilo redno vključuje v svoje skladbe in je pomembno vplivalo na panonsko glasbo, zaradi česar je nastal izraz „nova panonska glasba“, ki ga je nekoč izumil Toni Stricker, nanj pa vpliva predvsem tradicionalna madžarska in romska glasba. Janoska je že več let umetniški vodja Panonskega božičnega koncerta v palači Esterhazy v Eisenstadtu. Leta 2014 je za svoje izjemne dosežke prejel veliko častno odlikovanje dežele Gradišćanske, leta 2019 pa evropsko nagrado.

Romano Rath ("Romani za ,romsko kri") je romska skupina z Gradišćanske. Glasbeni slog je mešanica tradicionalne romske glasbe in sodobnih vplivov. Sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja je skupina prvič nastopila na romskem cerkvenem festivalu v kraju Großbachselten. Temu je sledilo več nastopov v različnih mestih po državi. Romano Rath redno nastopa tudi na vsakoletnem romskem plesu v Oberwartu. Druga romska skupina je Leon Berger Band. Tudi oni redno igrajo na romskih prireditvah, plesih in festivalih.



Vpliv na kulturo / družbo:

Glede na zgodovinske okoliščine je zato težko govoriti o glasbeni zgodovini Gradišćanske (še od leta 1921), temveč o glasbeni zgodovini „Gradišćansko-zahodnomadžarske“ ali tako imenovane „panonske“ regije, kar je povezano s prizadevanjem, da bi pravično upoštevali različne kulturne medsebojne odnose na obeh straneh kasnejših mejnih razmejitev, prekrivanja med „avstrijsko“ in „madžarsko“ glasbeno zgodovino.

Trenutna prepoznavnost:

Gradišćanska je svoje kulturne ikone verjetno našla predvsem v skladateljih Josefu Haydnu in Franzu Lisztu: od petdesetih let prejšnjega stoletja so bili ustanovljeni številni festivali in redni koncertni dogodki, ki so pritegnili nadregionalno občinstvo. Številni zbori in skupine so se poimenovali po skladateljih in nastopajo na različnih prireditvah. Na to avstro-ogrsko-panonsko glasbo je od šestdesetih let 20. stoletja dalje pomembno vplival Toni Stricker. Ferry Janoska se s to značilno glasbo ukvarja od devetdesetih let prejšnjega stoletja in jo je v novo tisočletje prenesel z novimi interpretacijami, ki jih vedno znova dokazuje na različnih koncertih in prireditvah. Romano Rath in The Leon Berger Band sta edini romski skupini na Gradišćanskem, ki ohranjata stare romske pesmi.

Romske besede v nemškem jeziku in obratno

Avstrija / Gradiščanska

Ime vpliva: Vplivi: The Charly & Pepi Show -Pravljica o glasbi

„Charlie & Pepi Show“ je komedija v romskem jeziku z nemškimi podnapisi, ki jo je leta 2006 posnel avstrijski režiser Peter Wagner. Dva voditelja vodita oddajo, katere cilj je izbrati 100 najpomembnejših romskih besed. Film je bil v medijih predstavljen kot prva romska situacijska komedija, vendar bolj spominja na kabaret. Humor ne pozna meja in približno 20 „romskih igralcev“ z Gradiščanske ustvari ironičen film, ki je edinstven.

Vpliv na kulturo / družbo:

Na večinsko prebivalstvo nima nikakršnega vidnega vpliva in film je skoraj pozabljen.

Trenutna prepoznavnost:

Ker pa je gradiščanska romščina izginjajoč jezik, ki ga govori zelo malo ljudi, bi bilo treba povečati prepoznavnost tega manjšinskega jezika in mu ponovno nameniti nekaj več pozornosti.

Dvojezično izobraževanje

Avstrija / Gradiščanska

Ime vpliva: „Po čem si drugačen?“

V Zakonu o narodnostnih skupinah je 28 občin določenih kot dvojezične občine ali okraji z uradnim jezikom nemščina in hrvaščina (Gradiščanska hrvaščina) ter 4 občine z uradnim jezikom nemščina in madžarščina. Pravica do dvojezičnega pouka oziroma dvojezičnega varstva otrok v vrtcu je opredeljena v Zakonu o šolah za manjšine Gradiščanske in Zakonu o izobraževanju in varstvu otrok Gradiščanske. To se zanesljivo upošteva, žal pa - to je treba priznati - primanjkuje učiteljev, ki bi dovolj kakovostno obvladali oba jezika.

Vpliv na kulturo / družbo:

Možnost, da se otroci in mladi v šolah ustrezno učijo svojega maternega jezika, je v mnogih pogledih zelo pomembna, zlasti z vidika ohranjanja jezika in ohranjanja identitete manjšin.

Trenutna prepoznavnost:

Čeprav se skupno število otrok zmanjšuje, še vedno obstajajo otroci, ki se vpisujejo k dvojezičnemu pouku madžarščine ali hrvaščine in se zavzemajo za svojo kulturno dediščino.

Ceija Stojka

Avstrija / Gradišćanska

Ime vpliva: „Kosti spora“

Ceija Stojka (23. maj 1933 - 28. januar 2013) je bila avstrijska romska pisateljica, slikarka, aktivistka, glasbenica, ki je preživela nacistična koncentracijska taborišča Auschwitz, Ravensbrück in Bergen-Belsen. Rodila se je 23. maja 1933 v kraju Kraubath an der Mur na avstrijskem Štajerskem. Po vojni je delala kot trgovka na tržnici. Konec osemdesetih let 20. stoletja se je vključila v avstrijsko romsko gibanje. Leta 1992 je postala avstrijska predstavnikinja za priznanje genocida nad Romi in Sinti ter glasnica v boju proti diskriminaciji, ki jo Romi še vedno trpijo po vsej Evropi. Slikati je začela pri 56 letih z uporabo nekonvencionalnih slikarskih pripomočkov, kot so prsti in zobotrebeci.

Vpliv na kulturo / družbo:

Leta 2018 je skupina mednarodnih kustosov, novinarjev, avtorjev, režiserja in fotografa skupaj z dediči Ceije Stojke ustanovila Mednarodni sklad. Namen te nekomercialne ustanove je zainteresirani javnosti zagotoviti podatke o Stojkinem delu in osebi, pa tudi informacije o razstavah, pomembnih medijskih prispevkih in akademski recepciji njenega dela. Brez njenih prizadevanj in prizadevanj bi bil položaj Romov povsem drugačen, priznanje Romov kot uradno priznane manjšine v Avstriji pa bi verjetno trajalo veliko dlje.

Trenutna prepoznavnost:

Ceija Stojka je kot aktivistka, umetnica in govornica študirala in razstavljala svoja dela v Evropi, na Japonskem in v ZDA. Njena družina se njenim delom redno poklanja z udeležbo na dogodkih, kot so razstave, branja in koncerti.



KUGA & Radio Mora

Avstrija / Gradiščanska

Ime vpliva: Spodbujanje medkulturnosti in manjšinskih programov na radiu

Veliki Borištof (Großwarasdorf) je vas Gradiščanskih Hrvatov. Ta avstrijska etnična skupina je na Gradiščanskem doma že več kot 450 let - Hrvati, Madžari in nemško govoreči na tem evropskem obmejnem območju so eden redkih primerov večstoletnega mirnega sobivanja več etničnih skupin. KUGA - Kulturna zadruga - je medkulturno središče te regije in odraža njeno kulturno in jezikovno raznolikost. Glavna razloga za ustanovitev združenja leta 1982 sta bila pomanjkanje kulturne ponudbe in velika stopnja izseljevanja iz regije. Odpravljanje primanjkljajev, zaustavljanje plazeče se asimilacije in ustvarjanje boljšega kraja za življenje v regiji so še vedno glavne skrbi združenja KUGA.

Radio Mora je kratica za Večjezični odprti radio in skrbi, da je raznolikost na radiu slišna in oprijemljiva. Zgodovinsko rastoče jezikovno in kulturno bogastvo Gradiščanske se odraža v večjezičnih novicah, dvojezičnih in trojezičnih radijskih programih ter v večkulturni glasbeni mešanici, zlasti glasbenih skupin in glasbenikov iz Gradiščanske. To je radijska postaja, ki jo ustvarjajo ljudje in je namenjena ljudem v regiji. Kaj lokalne prebivalce gane v njihovem vsakdanjem življenju, kaj jih vsakodnevno prizadene in se jih dotakne - te teme se lotevajo in jih poglobljeno raziskujejo. Odhajajo v vasi, aktivno obiskujejo ljudi, poslušajo, poročajo pogumno in zabavno ter dajejo dovolj prostora različnim mnenjem.

Vpliv na kulturo / družbo:

Najpomembnejši cilj društva Kuga je spodbujanje večjezičnosti na Gradiščanskem, ki vključuje:

- Organizacija kulturnih dogodkov
- Razširitev kulturne in izobraževalne ponudbe v regiji
- Spodbujanje ustvarjalnega dela
- Spodbujanje medkulturne komunikacije s pomočjo tečajev, delavnic in razprav

Radio Mora je prva neodvisna radijska postaja na Gradiščanskem. V skladu s svojim credom so odprti za tisto, kar je za ljudi resnično pomembno. Njihov program ne sledi interesom določenih naročnikov; osredotočajo se na vprašanja ljudi, regije in časa. Obravnavajo tudi teme, ki jih drugi mediji puščajo ob strani, in dajejo zainteresiranim ljudem možnost, da ustvarijo lastne oddaje ter tako prispevajo k raznolikosti mnenj. Radio Mora študentom in mladim z aktivnim ustvarjanjem oddaj ponuja poklicne spretnosti in glasilo.

Trenutna prepoznavnost:

- KUGA kot kulturno središče

Ljudska glasba in folklor, koncerti od rocka do klasične glasbe, branja, kabaret, gledališke predstave, galerije, jazz & vino, otroško gledališče, veliki poletni festival „Croatisada“ - celoten kulturni spekter je na voljo v KUGI! Posebej pomembno jim je, da v njihovem domu zaživi gradiščansko-hrvaška ljudska in sodobna kultura ter da spodbujajo dvojezičnost na vseh področjih. Velika prireditvena dvorana z vrhunsko tehnično opremo ponuja več kot 500 sedežev in je primerna za vse vrste prireditev, od plesov do večjih konferenc.

- KUGA kot prizorišče za seminarje

KUGA ima tri seminarske sobe, ki jih lahko najamete tudi za dogodke. Na voljo je tehnična oprema, od flip chartov do video projektorjev. Po potrebi lahko uporabite tudi dvorano KUGA različnih velikosti. KUGA sama organizira neformalne razprave, predavanja in seminarje - s poudarkom na manjšinskih vprašanjih, vprašanjih izobraževanja in regionalnem razvoju.

- KUGA kot prostor za izobraževanje odraslih

Poleg vseh drugih dejavnosti ponujajo tudi redne tečaje za odrasle. Lastne tečaje KUGA dopolnjujejo tečaji, ki jih ponuja več centrov za izobraževanje odraslih, vključno z romskim VHS in drugimi organizacijami za izobraževanje odraslih. Program obsega od jezikovnih tečajev do športnih tečajev, plesnih tečajev od afro do standardnih, joge, ozaveščanja telesa, izobraževalnih dogodkov za starše in zdravstvenih tem do slikarstva, glasbe in gledališča - vsebina je široko razvejana, s tremi glavnimi poudarki: jeziki - zdravje - ustvarjalnost.

- KUGA za otroke in mlade

KUGA vse leto ponuja široko paleto dvojezičnih dejavnosti za otroke in mladino.

Radio Mora oddaja svoje različne oddaje in programe 24 ur na dan, 7 dni v tednu. Število poslušalcev, ki jih doseže, še ni znano.

Karitas Hiša Franziskus

Avstrija / Gradiščanska

Ime vpliva: Medkulturno sožitje

Karitas in njene glavne naloge ni treba posebej omenjati, vendar je treba posebej omeniti en poseben projekt v Eisenstadtu.

Nastanitev „Haus Franziskus“ zagotavlja nov dom za več kot 150 beguncev. Tu so nastanjene tako družine kot posamezniki. Ne le, da jim je zagotovljena ustrezna oskrba, temveč so deležni tudi popolnega svetovanja in podpore, zlasti med azilnim postopkom. Hiša služi kot „nastanitev za osnovno oskrbo“, v kateri imajo begunci poleg prostora za spanje na voljo tudi prostore za kuhanje, pralne stroje in skupni prostor. Otroci imajo svojo igralnico, ki je bila opremljena z donacijami v naravi podjetja IKEA. Številni begunci obiskujejo tečaje nemščine v izobraževalnem centru za odrasle v Eisenstadtu.

Vpliv na kulturo / družbo:

Nekateri begunci živijo in delajo v Eisenstadtu in okolici. z večinskim prebivalstvom so v stiku prek izmenjav z lokalnim prebivalstvom in na različnih dogodkih, ki jih organizirata Karitas in center za izobraževanje odraslih. Njihov vpliv na večinsko kulturo se morda zdi majhen, vendar zaradi njih podeželje in vasi postanejo bolj raznoliki in zato vplivajo na lokalno prebivalstvo.

Trenutna prepoznavnost:

Njihov vpliv na večinsko kulturo se morda zdi majhen, vendar zaradi njih podeželje in vasi postanejo bolj raznoliki in zato vplivajo na lokalno prebivalstvo.

Ukrajinski begunci

Avstrija / Gradiščanska

Ime vpliva: Medkulturni uspeh, ki temelji na sodelovanju med politiko, nevladnimi organizacijami in civilno družbo

Od začetka ruskega napada na Ukrajino februarja 2022 so bili številni Ukrajinci prisiljeni zapustiti domovino in poiskati zaščito v drugih državah. Gradiščanska je sprejela približno 2.000 Ukrajincev. Ta regija se je s številnimi pobudami za pomoč beguncem izkazala kot gostoljubna in solidarna. Gradiščanska je uradna partnerska regija ukrajinske regije Zakarpatje.

Ukrajinski vojni begunci so bili po prihodu na Gradiščansko nastanjeni v različnih objektih in zavetiščih. To je vključevaločasne nastanitve, kot so zasilna zavetišča in hoteli, ter dolgoročne rešitve, kot so stanovanja, ki so jih zagotovili zasebniki in organizacije. Lokalna vlada je tesno sodelovala z nevladnimi organizacijami in prostovoljci, da bi zagotovila nemoteno namestitev in oskrbo. Sprejeti so bili številni podporni ukrepi za lažje vključevanje ukrajinskih beguncev. Ponujeni so bili jezikovni tečaji in izobraževalni programi, ki so novim prišlekom pomagali pri učenju nemščine ter vključevanju v družbeno in gospodarsko življenje. Poleg tega so bile zagotovljene storitve psihološke podpore, ki so ljudem pomagale pri spopadanju s travmatičnimi izkušnjami in prilagajanju na novo okolje. Ukrajinske skupnosti na Gradiščanskem so skupaj z občinami organizirale različne družbene in kulturne dejavnosti za spodbujanje izmenjave med domačini in ukrajinskimi begunci. Dogodki, kot so skupni obroki, kulturni večeri in športne dejavnosti, so pomagali odpraviti ovire in ustvariti občutek skupnosti. Te pobude niso pripomogle le k temu, da so se begunci počutili dobrodošle, ampak so tudi okrepile razumevanje in solidarnost med lokalnim prebivalstvom. Kljub obsežni podpori se tako ukrajinski begunci kot lokalno prebivalstvo soočajo z izzivi. Negotovost glede prihodnosti in hrepenenje po domovini sta za mnoge begunce čustveno breme. Hkrati pa je vključevanje beguncev tudi organizacijski in finančni izziv za Gradiščansko. Vendar je spodbudno videti, kako predanost in sočutje skupnosti premagujeta te težave ter beguncem ponujata upanje in možnosti.

Vpliv na kulturo / družbo:

V tem trenutku je težko govoriti o pomembnem vplivu na večinsko kulturo, vendar je Gradiščanska s številnimi pobudami ponovno dokazala svojo gostoljubnost in socialno ozaveščenost.

Trenutna prepoznavnost:

Zasebna gospodinjstva so ustvarila in zagotovila stanovanja. Upokojeni učitelji vodijo tečaje nemščine, potekajo medkulturni športni in kulturni dogodki, učenci v šolah sedijo skupaj z ukrajinskimi učenci. Od začetka vojne vlada Gradiščanske vsako poletje na Gradiščanskem organizira tabore za ukrajinske otroke, ki jih za nekaj tednov pripeljejo z vojnega območja.

Jezikovne različice

Slovenija

Ime vpliva: Glasovi Prekmurja - praznovanje zgodovinskega narečja

Prekmursko narečje, ki se govori v Prekmurju v severovzhodni Sloveniji, predstavlja svojevrstno jezikovno in kulturno dediščino v širšem slovenskem prostoru. Prekmurje, ki leži na meji z Madžarsko in Hrvaško, je bilo v preteklosti pod vplivom jezikov in kultur sosednjih regij. Zaradi tega edinstvenega geografskega položaja se je razvilo narečje z opaznimi madžarskimi in hrvaškimi vplivi, ki so vidni v njegovem besedišču, fonologiji in slovnicu. Kljub tem vplivom prekmursko narečje ohranja svojo posebnost in je priznано kot sestavni del slovenske jezikovne raznolikosti.

Pomen prekmurskega narečja presega njegove jezikovne značilnosti; ima osrednje mesto v kulturni identiteti prekmurskih Slovencev. Z uporabo v vsakdanjem sporazumevanju, literaturi, ljudskih pesmih in drugih kulturnih izrazih je narečje simbol regionalnega ponosa in solidarnosti. Odraža zgodovinske izkušnje, tradicijo in vrednote Prekmurcev ter krepi občutek pripadnosti in povezanosti skupnosti.

Poleg tega je prekmursko narečje odigralo ključno vlogo pri oblikovanju kulturne krajine Slovenije. Njegovo bogato ustno izročilo, vključno s folkloro, pripovedništvom in ljudskimi običaji, prispeva k raznoliki kulturni tapiseriji države. Poleg tega prizadevanja za ohranjanje in spodbujanje narečja z izobraževanjem, kulturnimi pobudami in projekti oživljanja jezika poudarjajo njegov pomen kot kulturne dediščine.

Prekmursko narečje se v sodobni Sloveniji še vedno govori, njegovi govorci ga negujejo in je živo pričevanje o jezikovni in kulturni dediščini regije. Njegovo ohranjanje in vrednotenje ne bogatita le jezikovne raznolikosti Slovenije, temveč tudi poudarjata trajno vitalnost regionalnih identitet v širšem nacionalnem kontekstu.

Vpliv na kulturo / družbo:

Vpliv prekmurskega narečja na kulturo in družbo severovzhodne Slovenije, zlasti Prekmurja, je globok in večplasten. V nadaljevanju navajamo nekaj ključnih vidikov njegovega vpliva:

- **Kulturna identiteta:** Prekmursko narečje je za Prekmurce znamenje regionalne identitete in ponosa. Pooseblja njihovo edinstveno kulturno dediščino in odraža zgodovinske povezave s sosednjimi regijami, kot sta Madžarska in Hrvaška, hkrati pa potrjuje njihovo posebnost v širšem slovenskem kontekstu.
- **Literatura in umetnost:** narečje se uporablja v literaturi, poeziji, glasbi in drugih umetniških izrazih, kar prispeva k bogati kulturni dediščini. Prekmurški pisatelji in pesniki so narečje vključevali v svoja dela, s čimer so pomagali ohranjati njegove jezikovne odtenke in zagotavljali njegovo nadaljnjo aktualnost v sodobni kulturni produkciji.
- **Ustno izročilo:** Prekmursko narečje ima osrednjo vlogo v ustnem izročilu regije, ki vključuje ljudske pripovedi, legende, pregovore in druge oblike folklorne. S pripovedovanjem zgodb, pesmimi in obredi se narečje prenaša iz roda v rod ter tako krepi kulturne vrednote, običaje in kolektivni spomin.
- **Povezanost skupnosti:** Skupna raba prekmurskega narečja krepi občutek pripadnosti in solidarnosti med govorci. Služi kot sredstvo sporazumevanja v lokalnih skupnostih, krepi družbene vezi in omogoča kulturno izmenjavo.
- **Oživiljanje jezika:** Prizadevanja za ohranitev in promocijo prekmurskega narečja prispevajo k jezikovnim revitalizacijskim pobudam za ohranjanje jezikovne raznolikosti v Sloveniji. Izobraževalni programi, kulturne prireditve in medijske pobude podpirajo prenos narečja na mlajše generacije ter tako zagotavljajo njegovo kontinuiteto in vitalnost.
- **Turizem in ohranjanje dediščine:** Značilne jezikovne in kulturne značilnosti, povezane s prekmurskim narečjem, privabljajo turiste, ki jih zanima raziskovanje dediščine regije. Muzeji, kulturni centri in spomeniki dediščine predstavljajo narečje skupaj z drugimi vidiki kulturne identitete Prekmurja, kar bogati izkušnje obiskovalcev in podpira lokalno gospodarstvo.

Trenutna prepoznavnost:

Vpliv prekmurskega narečja na slovensko kulturo na splošno ostaja viden in dejaven v različnih vidikih sodobne družbe:

- **Jezikovna raznolikost:** regionalna narečja, kot je prekmurščina, bogatijo in poglobljajo jezikovni prostor. Ta raznolikost se slavi v literaturi, medijih in na kulturnih prireditvah, ki prikazujejo edinstveno jezikovno dediščino različnih regij v Sloveniji.
- **Literatura in mediji:** Pisatelji, pesniki in umetniki v svoja dela še naprej vključujejo elemente prekmurskega narečja ter tako ohranjajo njegove jezikovne nianse in kulturni pomen. Literarna dela, ki so napisana v narečju ali v njem nastopajo, so objavljena in pogosto brana, kar prispeva k širšemu razumevanju jezikovne raznolikosti Slovenije. Prav tako se narečje občasno pojavlja v medijskih produkcijah, glasbi in filmih, kar zagotavlja njegovo prepoznavnost za občinstvo po vsej državi. Eden najbolj znanih sodobnih umetnikov, Vlado Kreslin, prihaja iz Prekmurja in poje v prekmurskem narečju.
- **Ohranjanje kulturne dediščine:** Muzeji, kulturni centri in spomeniki dediščine v Prekmurju in drugih regijah predstavljajo narečje skupaj z drugimi kulturnimi artefakti, kar krepi njegov pomen kot dediščine.
- **Identiteta skupnosti:** Uporaba prekmurskega narečja še naprej krepi občutek pripadnosti in solidarnosti med govorci narečja, tako v regiji kot zunaj nje.
- **Turizem in kulturna izmenjava:** Obiskovalci imajo priložnost sodelovati z lokalnimi skupnostmi, se udeležiti kulturnih dejavnosti in spoznati dediščino regije.

Nemška manjšina - Kočevarji

Slovenija

Ime vpliva: Odmevi Kočevarjev - ohranjanje kulturne dediščine

Kočevski Nemci, znani tudi kot Kočevarji (nemško: Gottscheer ali Gottscheerish), so bili nemško govoreča etnična skupina, ki je živela na območju Kočevja v današnji Sloveniji. Čeprav uradno niso priznani kot manjšina, je njihov kulturni vpliv na Slovenijo velik. Zlasti na območju Gottschee (znanem tudi kot Kočevsko) je pomemben in je kljub njihovi postopni asimilaciji in preselitvi po drugi svetovni vojni pustil trajne sledi v dediščini območja.

Oblikovali so številne vidike slovenske kulture, zlasti arhitekturo in verske vplive. Na območju Kočevskega so značilni arhitekturni slogi, ki odražajo vpliv nemških naseljencev. Tradicionalne hiše na Kočevskem imajo pogosto značilne oblikovne elemente, kot so konstrukcija iz lesenih brun, strme strehe in okrasne rezbarije. Številne od teh struktur so bile sčasoma izgubljene ali spremenjene, v nekaterih vaseh v regiji pa so še vedno vidni ostanki arhitekture Kočevarjev. Regija Kočevsko je bila v preteklosti pretežno rimskokatoliška, Nemci iz Kočevskega pa so imeli pomembno vlogo pri oblikovanju verske krajine na tem območju. Cerkve in kapele, ki so jih zgradili nemški naseljenci, imajo pogosto arhitekturne sloge in okrasne motive, značilne za germanski katolicizem. Zapuščina verske kulture Kočevarjev je še vedno vidna v cerkveni arhitekturi in verskih praksah v regiji.

Vpliv na kulturo / družbo:

Sledi kočevarske kulture se še vedno ohranjajo v nekaterih vidikih slovenske dediščine in identitete:

- **Krajevna imena in geografija:** V številnih krajevnih imenih v regiji Kočevsko so še vedno prisotni germanski vplivi.
- **Arhitekturna dediščina:** Čeprav se je veliko tradicionalne arhitekture na Kočevskem sčasoma izgubilo ali spremenilo, je nekaj ostankov še vedno ohranjenih v obliki zgodovinskih stavb, cerkva in domačij.
- **Kulturne tradicije:** Na nekaterih območjih je še vedno mogoče opaziti elemente, kot so tradicionalni plesi, ljudske pesmi in kulinarne posebnosti.
- **Zgodovinsko zavedanje in ohranjanje dediščine**
- **Medetnični odnosi**

Trenutna prepoznavnost:

Nemci iz Kočevskega so trenutno še vedno zelo dejavni na Kočevskem:

- Imajo manjši etnografski muzej.
- Izdali so več knjig z ilustracijami za otroke.
- Kuharska knjiga s tradicionalnimi jedmi.
- Izdali so več knjig o arhitekturni dediščini Nemcev iz Kočevskega.
- Med počitnicami imajo delavnice za osnovnošolce, kjer učijo osnove njihovega jezika, imajo otroške skupine, ki nastopajo v njihovem jeziku.

Kulinarika

Slovenija

Ime vpliva: Potica - okus slovenske dediščine

Potica je tradicionalna slovenska sladica, ki je bila v Sloveniji prvič omenjena leta 1575. Nanjo so vplivale manjšine, zlasti slovenska manjšina v Avstriji, znana kot koroški Slovenci ali Korošci. V 16. stoletju je bila prvič omenjena kot plemiška jed, v 17. stoletju kot meščanska praznična jed in v 19. stoletju kot kmečka praznična jed. Potica je vrsta zvitega sladkega kruha, polnjenega z različnimi nadevi, kot so orehi, mak, pehtran, skuta ali suho sadje.

Ime potica za posebno sladico je izrazito slovensko in se je etimološko razvilo iz starejših slovenskih oblik, kot so "povitica, povtica, potvica". To je povezano tudi z razvojem načinov pridelave potice od srednjega veka (pred 15. stoletjem) do začetka 20. stoletja, ko se je razvoj ustalil, enotno poimenovanje potice pa se je uveljavilo od 18. stoletja. Izraz slovenska potica se je začel uporabljati v drugi polovici 19. stoletja.

Vpliv na kulturo / družbo:

Potica je danes registrirana kot nesovna kulturna dediščina. Njen vpliv na slovensko kulturo in družbo se kaže ne le kot kulturna dediščina, temveč tudi kot kulinarčno izročilo, družbeno povezovanje in v zadnjem času tudi kot umetniški izraz, saj peki svojo ustvarjalnost kažejo z dekorativnimi tehnikami in variacijami v predstavitvi. Tekmovanja in razstave v izdelavi potice še dodatno poudarjajo njen pomen kot oblike kulturne umetnosti.

Trenutna prepoznavnost:

Potica ostaja priljubljen simbol slovenske kulture in kulinarčne dediščine. V slovenski kulinarčni kulturi ima še vedno pomembno mesto in je prepoznavna tako v Sloveniji kot v mednarodnem prostoru. Poleg tega, da je na voljo v vseh pekarnah in supermarketih, je potica pogosto prisotna na kulturnih festivalih, sejmišnih hrane in kulinarčnih dogodkih po vsej Sloveniji. Na teh dogodkih se praznuje tradicionalna slovenska kuhinja in poudarja pomen potice kot kulturnega simbola. Slovenski proizvajalci in izvozniki hrane lahko potico tržijo na mednarodni ravni, kar prispeva k njeni prepoznavnosti na svetovnem prizorišču. Potica je postala prepoznavna kot simbol slovenske gastronomije in se pogosto pojavlja na mednarodnih festivalih hrane, gurmanskih tržnicah in kulturnih prireditvah.



Romska glasba

Slovenija



Ime vpliva: Langa - romska glasba

Skupina Langa je znana slovenska romska glasbena skupina, ki je delovala od leta 1997 do leta 2018, ko jo je dokončno zapustil Mišo Kontrec. Prvotno sta skupino sestavljala Jože in Mišo Kontrec. Kasneje se je zasedba razširila s Štefanom Kontrecem in kitaristom Marjanom Ornikom, ki je v skupino pripeljal tudi Vaska Atanasovskega. Skupino so sestavljali tako romski kot neromski člani, vendar so vsi čutili povezanost z romsko etno glasbo. Ime „Langa“ v slovenščini pomeni „plamen“ in odraža živahno in strastno naravo njihove glasbe.

Skupina je znana po svojih živahnih izvedbah romske glasbe, pri katerih pogosto združuje tradicionalne romske instrumente in melodije s sodobnimi elementi. Skupina Langa je postala priljubljena tako v romski skupnosti kot zunaj nje, saj nastopa na različnih kulturnih prireditvah, festivalih in koncertih v Sloveniji in tujini. Skupaj z Manco Špik sta nastopili na EMA 2008, slovenskem izboru za pesem Evrovizije. Skupaj sta zmagala na glasovanju občinstva, vendar nista prejela niti enega glasu strokovne žirije.

Njuna glasba pogosto odraža bogato kulturno dediščino Romov ter prikazuje njihovo edinstveno glasbeno izročilo in pripovedi. Za nastope skupine Langa so značilni energični ritmi, duhoviti vokali in dinamična instrumentacija, ki ustvarjajo zanimivo in živahno vzdušje za občinstvo.

Skupina Langa je posnela več albumov, na katerih so pesmi v romskem, prekmurskem in slovenskem jeziku. Njihove pesmi, ki izhajajo iz osebnih izkušenj in življenja, so bile dobro sprejete tako doma kot v tujini. Kljub razpadu skupine Langa je bila ustanovljena nova skupina Mlada Langa, ki nadaljuje glasbeno dediščino in tradicijo glasbe skupine Langa.

Vpliv na kulturo / družbo:

Langa je pomembno vplivala na slovensko kulturo, zlasti na področju glasbe in vrednotenja etnične raznolikosti. Promovira romsko kulturo, predstavlja kulturno raznolikost in nenazadnje je zelo navdihujoča in motivacijska.

Trenutna prepoznavnost:

Skupina Langa je prenehala obstajati. Pred nekaj leti je bila ustanovljena Mlada Langa, ki nadaljuje delo skupine Langa pri promociji romske glasbe in kulture v Sloveniji in širše.

Migrantska kinematografija Slovenija



Ime vpliva: Branko Đurić - filmsko potovanje

Branko Đurić, znan tudi po umetniškem vzdevku Đuro, je slovenski igralec, režiser, scenarist in producent. Rodil se je 28. maja 1962 v Sarajevu v Bosni in Hercegovini. Najbolj znan je po svojem delu v jugoslovanskih in slovenskih filmih in televizijskih serijah.

Đurić je zaslovel kot član komične skupine „Top lista nadrealista“ v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ki je bila priljubljena v nekdanji Jugoslaviji. Poleg tega je nastopil v številnih filmih, najbolj ga je zaznamovala vloga v filmu „Kajmak in marmelada“ (1990), ki ga je tudi režiral. Ta film je postal kulturna klasika jugoslovanske kinematografije.

Po razpadu Jugoslavije se je preselil v Slovenijo, kjer je nadaljeval svojo filmsko in televizijsko kariero. Sodeloval je pri številnih slovenskih projektih in se uveljavil kot eden vodilnih ustvarjalcev v slovenski filmski industriji. Med drugim je igral v filmih Rezervni deli (2003), Petelinji zajtrk (2007), Vesna (2020) in drugih.

Poleg igrskega dela se je Đurić uveljavil tudi kot režiser, scenarist in producent. Je večkrat nagrajeni filmski ustvarjalec, ki je pomembno prispeval k razvoju slovenske kinematografije. Igral je v z oskarjem nagrajenem filmu Nikogaršnja zemlja in imel stranske vloge v številnih odmevnih filmih, med drugim v filmih Vonj po kovancih, Čas Ciganov, Kuduz, Bal-Can-Can, V deželi krvi in medu in Se vidimo v Montevideu. Ustvaril je tudi komično serijo Naša mala klinika, iz katere je nastala celotna franšiza s slovenskimi, hrvaškimi in srbskimi ustreznici.

Vpliv na kulturo / družbo:

Branko Đurić je na več načinov prispeval k slovenski kinematografiji:

- S prepoznavnimi in prepričljivimi nastopi je pomagal oblikovati vizualno plat številnih projektov in s svojim talentom pritegnil pozornost občinstva.
- S svojimi ustvarjalnimi vizijami je prispeval k raznolikosti slovenske filmske produkcije. Soustvarjal je filmske zgodbe ter oblikoval estetski in pripovedni vidik projektov.
- S pisanjem je sooblikoval zgodbe in dialoge v filmih ter tako vplival na celostni pripovedni razvoj in izraznost projektov.

Trenutna prepoznavnost:

Kot igralec in režiser ostaja vidna in spoštovana osebnost, ki prispeva k prepoznavnosti in vitalnosti slovenske kinematografije.

Običaji in tekstil

Slovenija

Ime vpliva: Odmevi folklorne Bele Krajine - jugoslovanski vpliv

Jugoslovanska folklorja je s svojo bogato tapiserijo običajev, glasbe, plesa, noš in obredov nedvomno vplivala na slovensko kulturo, zlasti na področju folklorne in tradicionalnih umetnosti. Jugoslovanska folklorja obsega široko paleto živahnih in zapletenih kostumov, od katerih vsak odraža edinstveno kulturno dediščino različnih regij in etničnih skupin v Jugoslaviji. Jugoslovanska folklorja je s svojo raznolikostjo kostumov in tekstila verjetno vplivala na tradicionalno oblačenje v Beli krajini. Elementi, kot so pisane vezenine, zapleteni vzorci in značilne tkanine, so morda našli pot v kostume, ki so jih nosili prebivalci Bele Krajine, zlasti ob prazničnih priložnostih in kulturnih praznovanjih.

Moški ga vidijo v: pokrivanju glave (moški - črne glave, ženske - naglavne rute), modrih in rdečih vzorcih, geometrijskih vzorcih, ki so trikotniki, kvadrati, črte in krogi, ter cvetličnih motivih, ki jih najdemo na oblekah, tudi materialih, prevladujeta volna in lan, tudi bombaž, šivanke. Vsi vzorci so ročno pleteni.

Vpliv na kulturo / družbo:

Vzorci in folklorni običaji se še vedno uporabljajo ne le na tradicionalnih festivalih in pri folklornih običajih, temveč tudi v vsakdanjem življenju. Najdemo lahko veliko oblačil iz platna, ki so jih izdelale roke lokalnih podjetnikov. Poleg tega splošni slovenski folklorni običaji in vzorci vključujejo značilne barve. Na primer „Belokranjski izdelki“ <https://belokranjski-izdelki.si/kategorija/oblacila-modni-dodatki/>

Trenutna prepoznavnost:

Folklorja je pomemben del kulturnih festivalov, praznovanj in prireditev v Beli krajini. Folklorja služi kot katalizator vključevanja skupnosti in družbenega aktivizma, saj temeljne organizacije in skupine skupnosti organizirajo dogodke in pobude, ki se osredotočajo na folklorno izročilo. Folklorni projekti, ki temeljijo na skupnosti, kot so zbirke ustne zgodovine, prizadevanja za ohranjanje kulture in dediščinske turistične pobude, spodbujajo ponos in krepitev vloge skupnosti.



Glasba

Slovenija

Ime vpliva: Pestner: Pester: mojster slovenskega popa, swinga in bluesa

Oto Pestner je prvi romski glasbenik v Sloveniji, ki je posnel pesem, jo izvajal na različnih radijskih postajah in postal priznan kot glasbenik. S svojo profesionalnostjo in glasbo je vplival na slovensko glasbeno sceno vse do danes. Posnel je več kot 100 albumov v različnih zvrsteh, od solo albumov do albumov za orkester. Njegova glasba ima temelje v slovenski zabavni glasbi, tudi v swingu in bluesu. Legenda slovenske zabavne glasbe Oto Pestner je svoje prve pesmi posnel pri dvanajstih letih v studiu Radia Celje, leta 1971, pri petnajstih letih, pa je s pesmijo Trideset let zmagal na Festivalu slovenske pesmi. Do konca sedemdesetih let je redno sodeloval in osvajal nagrade na Festivalu slovenske pesmi („Mati“, „Bodiva prijatelja“, „Tvoje solze“, „Vrača se pomlad“), Opatijskem festivalu („Šepet poletnih trav“), kot član New Swing Quarteta pa tudi na festivalu Vesela jesen in festivalu Melodije morja in sonca („Melodije sonca in morja“). V osemdesetih letih je nastopal tudi kot solo izvajalec.

Od leta 1970 do leta 2008 je bil član in umetniški vodja znanega New Swing Quarteta. Bil je tudi član Alpskega kvinteta.

Glasbo komponira od leta 1971, v osemdesetih letih pa se je začel resno ukvarjati z aranžiranjem in produkcijo. Ustvaril je nekaj najpomembnejših albumov slovenske zabavne glasbe: Za album „Zlato sonce in črna reka“ (1974), „Črna zvezda“ (1976), „Ciganska kri“ (1991), album „Nevidni instrumenti“ (1995) - zanj je prejel zlatega petelina, za Jugoton pa je posnel enega najvidnejših avtorskih albumov, „Pravi posao“ (1980). Prispeval je h karieri številnih znanih slovenskih pevcev, v svojem štiridesetletnem delovanju v New Swing Quartetu pa je učinkovito povezoval tradicijo črnega gospela in spiritualov z belim čustvom. Albumi, kot so „Spirituali“ (ZKP RTVL, 1973), „V studiu 14“ (ZKP RTVL 1976), „Oh Happy Day“ (Jugoton, 1985), „Deep River“ (Dokumentarna, 1988), „Heart Full Of Swing“ (Jugoton, 1989) in „I Saw The Light“ (NSQ Production, 1998) so prelomna dela za zgodovino sodobnega gospela, ki učinkovito združujejo tako tradicionalno tradicijo črnih vokalnih kvartetov kot tudi sodobnejše pristope h gospelu, ki koketirajo s soulom in countryjem.

Vpliv na kulturo / družbo:

Oto Pestner je pomembno vplival na slovensko kulturo in družbo na več načinov:

- Glasba in zabava: Pestner je s svojo bogato kariero pevca, skladatelja in glasbenika prispeval k razvoju in promociji slovenske glasbe in zabave. Njegova obsežna diskografija vključuje številne uspešnice, ki so se zasidrale v kulturno tkivo Slovenije. S svojimi nastopi in posnetki je Pestner v preteklih letih razveselil in zabaval nešteto slovenskih poslušalcev.
- Kulturna ikona: Pestner v Sloveniji velja za kulturno ikono. Njegova trajna priljubljenost in status legendarne osebnosti slovenske glasbe sta ga utrdila v kolektivni zavesti naroda. Pestnerjev vpliv presega njegove glasbene prispevke, saj predstavlja simbol slovenske identitete in ponosa.
- Promocija tradicionalne glasbe: Pestner je bil v svoji karieri glasen zagovornik tradicionalne slovenske glasbe. Ohranjal in spodbujal je ljudske pesmi, zborovsko glasbo in druge tradicionalne zvrsti ter tako skrbel, da slovenska kulturna dediščina ostaja živa in dostopna prihodnjim generacijam.
- Vzor in navdih: Pestnerjeva zgodba o uspehu je vir navdiha za ambiciozne glasbenike in umetnike v Sloveniji. Njegova pot od mladega talenta do spoštovane osebnosti slovenske glasbe navdihuje druge, da sledijo svojim strastem in si prizadevajo za odličnost na izbranem področju.
- Družbeni vpliv: Pestner je kot javna osebnost izkoristil svojo platformo za reševanje družbenih vprašanj in spodbujanje pozitivnih sprememb v slovenski družbi. Z dobrotelnimi koncerti, dobrotelnim delom ali zagovorniški prizadevanji je Pestner dokazal, da si prizadeva za spremembe v življenju drugih.

Na splošno je vpliv Ota Pestnerja na slovensko kulturo in družbo globok in večplasten. S svojo glasbo, zagovorništvom in kulturnimi prispevki je pustil neizbrisen pečat v narodovi umetniški krajini in kolektivni identiteti.



Trenutna prepoznavnost:

Še vedno nastopa in vpliva na mlade slovenske umetnike ter podpira novince. Še vedno je prisoten s svojim citatom "Ciganska kri me vleče naprej, vse moje poti so zapisane v zvezdah. Ciganska kri nemirna brez meja, moja večna usoda je tako kruta."

Moda

Slovenija

Ime vpliva: Alan Hranitelj: oblikovanje sanj visoke mode

Alan Hranitelj, slovenski kostumograf, rojen 3. marca 1968 v Zagrebu na Hrvaškem, je obiskoval likovno šolo in se sredi osemdesetih let preselil v Slovenijo. Po sodelovanju pri predstavi Krst pod Triglavom leta 1986 je svojo kariero začel v Ljubljani. Znan je po svojem delu na področju gledališke, operne in filmske kostumografije ter ličenja, do leta 1992 pa je bil tudi modni oblikovalec. Hranitelj je sodeloval z različnimi slovenskimi in mednarodnimi gledališči, režiserji in podjetji, med drugim s Cirque du Soleil, za katerega je oblikoval kostume za predstavo „ZARKANA“, premierno uprizorjeno junija 2011 v Radio City Music Hall v New Yorku. V njegovem portfelju je 408 kostumov za gledališče, opero, balet, film, razstave, prireditve, televizijske oglase in uniforme za podjetja. Njegova dela so del stalnih zbirk štirih slovenskih muzejev. Hranitelj je za svoje prepoznavne modele, ki jih je pogosto nadgradil s svojim mojstrstvom, prejel 29 nagrad v Sloveniji in tujini. Svoje delo je predstavil na številnih razstavah po vsem svetu, med drugim v Ljubljani, londonskem Millennium Dome in kulturnem centru Nansen Aranjó v Belo Horizonte v Braziliji.

Vpliv na kulturo / družbo:

Alan Hranitelj je s svojo pionirsko vlogo v modni industriji pomembno zaznamoval slovensko kulturo. Slovijo po avantgardnih modelih, ki združujejo slovensko dediščino s sodobno estetiko, in je obogatil slovensko modno krajino. Hranitelj s svojim inovativnim pristopom navdihuje ustvarjalno izražanje in izziva norme ter vpliva na oblikovalce, da raziskujejo nove koncepte. Njegovo delo, ki ga slavijo tako na lokalni kot na svetovni ravni, predstavlja slovensko kulturno raznolikost in ustvarjalnost. S svojimi modeli, javnimi nastopi in prispevki k modnemu izobraževanju je Hranitelj povzdignil slovensko modo na mednarodnih platformah in pustil trajen vpliv na kulturno identiteto države.

Trenutna prepoznavnost:

Alan Hranitelj je v slovenski kulturi, zlasti na področju mode in zabave, zelo prepoznaven. Še vedno je aktiven pri oblikovanju novih kolekcij in sodelovanju na modnih dogodkih, pogosto pa se pojavlja tudi v televizijskih oddajah, povezanih z modo in oblikovanjem, kjer nastopa kot sodnik, mentor ali gostujoči strokovnjak. Njegova prisotnost v teh oddajah ni le predstavitev njegovega strokovnega znanja, temveč tudi pomoč pri promociji slovenskega modnega talenta in ustvarjalnosti širšemu občinstvu.

Znanost Slovenija

Ime vpliva: Raziskovanje Julijskih Alp: zapuščina Belsazarja de la Motte Hacqueta

Belsazar de la Motte Hacquet je bil kranjski zdravnik francoskega rodu v obdobju razsvetljenstva. Bil je vojni kirurg, kirurg v rudarskem mestu Idrija ter profesor anatomije in kirurg v Laibachu (zdaj Ljubljana). Raziskoval je geologijo in botaniko Karnolije, Istre in bližnjih krajev ter bil prvi raziskovalec Julijskih Alp. Ukvarjal se je tudi z etnografskim delom med južnoslovanskimi narodi, zlasti med slovensko govorečim prebivalstvom. Sam se je opredeljeval predvsem kot kemik in na Kranjskem uvedel metode kemijske analize.

Vpliv na kulturo / družbo:

Belsazar de la Motte Hacquet kot pomemben zdravnik, naravoslovec in raziskovalec, ki je s svojim delom v Sloveniji v 18. stoletju pustil trajne posledice na področju znanosti, medicine in botanike. Opravi je obsežne botanične raziskave po vsej Sloveniji, natančno dokumentiral njeno floro in pomembno prispeval k poznavanju lokalnega rastlinstva. Hacquetove znanstvene publikacije, kot sta „Plantae alpinae Carniolicae“ in „Flora carniolica“, so postale osrednje reference za botanike, ki so preučevali slovensko floro. Njegova prisotnost je spodbujala kulturno izmenjavo in sodelovanje med slovenskimi znanstveniki in širšo evropsko znanstveno skupnostjo ter gojila raziskovalni duh in sodelovanje v slovenskih intelektualnih krogih. Hacquetova zapuščina še naprej vpliva na naslednje generacije znanstvenikov v Sloveniji.

Trenutna prepoznavnost:

Je neobstoječa, vendar je njegov vpliv še vedno prisoten v delu sedanjih znanstvenikov.



Politika in družba

Slovenija

Ime vpliva: Zoran Jankovič: Vodenje Ljubljane v prihodnost

Zoran Jankovič, rojen 1. januarja 1953 v Saraorcih pri Smederevu, se je po otroštvu preselil v Ljubljano. Obiskoval je Osnovno šolo Valentina Vodnika, Osnovno šolo Ketteja in Murna, Gimnazijo Poljane in Ekonomsko fakulteto Univerze v Ljubljani. Svojo poklicno pot je začel leta 1978 na Pošti Slovenije, pozneje pa je opravljal vodstvene funkcije v podjetjih Grič Zagreb, Mercator Investa in Emona SOZD. Leta 1990 je ustanovil podjetje Electa, leta 1997 pa je postal predsednik uprave Mercatorja.

Leta 2006 je bil Jankovič izvoljen za ljubljanskega župana in to funkcijo opravlja še danes. Njegov mandat je znan po transformativnih projektih na področju infrastrukture in kulture. Pod njegovim vodstvom si je Ljubljana prislužila priznanja, kot sta naslov svetovne prestolnice knjige 2010 in uvrstitev med najbolj idilična mesta za življenje v Evropi po izboru revije Forbes.

Poleg županskih dolžnosti je Jankovič opravljal tudi funkcijo poslanca in od leta 2010 zmagal na zaporednih županskih volitvah. Dejaven je na športnem področju, med drugim je vodil Rokometno zvezo Slovenije na evropskem moškem prvenstvu leta 2004.

Zoran Jankovič je poročen z Mijo Jankovič in ima dva odrasla sinova, Damijana in Jureta, ter vnuke.

Vpliv na kulturo / družbo:

Zoran Jankovič je v času svojega županovanja v Ljubljani pomembno obogatil mestno kulturno krajino. Pod njegovim vodstvom je Ljubljana postala živahno središče kulturnega dogajanja, saj je vse leto gostila različne dogodke, kot so glasbeni festivali, umetniške razstave, gledališke predstave, filmske projekcije in literarni dogodki. Njegova uprava je dala prednost ohranjanju in izboljševanju kulturne dediščine mesta z naložbami v projekte obnove in kulturne ustanove. Jankovič je podpiral tudi rast sodobne umetnosti in kulture ter spodbujal dinamično kulturno sceno z novimi prostori za umetnike in izvajalce. Eden od njegovih pomembnih prispevkov je izgradnja športnega parka Stožice, ki ne služi le kot pomembno športno prizorišče, temveč gosti tudi kulturne dogodke. Poleg tega je njegova uprava spodbujala večkulturnost s podpiranjem gradnje islamskih in srbskih pravoslavnih kulturnih centrov. Na splošno je Jankovič s svojim vodenjem poskrbel, da je Ljubljana postala dinamično in vključujoče mesto, v katerem kultura cveti.

Trenutna prepoznavnost:

Trenutno je Jankovič še vedno župan Mestne občine Ljubljana in nadaljuje svoje delo, ki ga bo opravljal vsaj do naslednjih volitev, to je do leta 2026.



Pijača Madeira

Ime vpliva: Ponša: Potovanje Ponše: Od britanskih mornarjev do madeirskega izročila

Ponša je tradicionalna madeirska pijača iz aguardente (sladkorni trs Rum), medu, sladkorja in limoninega soka. Njeni začetki segajo v 15. stoletje, ko so portugalski raziskovalci prinesli recept iz Indije, kjer je bila podobna pijača, imenovana „panch“, priljubljena med britanskimi mornarji. Ta pijača, ki se je zaradi visoke vsebnosti vitamina C sprva uporabljala za preprečevanje skorbuta, se je sčasoma razvila v osnovno sestavino madeirskega družabnega življenja, z različicami, kot sta maracujá (pasijonka) in okus mandarin.

Predstavlja bogate kulturne izmenjave, ki so pončo izoblikovale v simbol madeirske dediščine. Ponša, ki izvira iz mešanice indijskih in portugalskih vplivov, je postala cenjen del družbenega in kulturnega tkiva Madeire. S sledenjem njenemu izvoru in kulturnemu vplivu bolje razumemo zgodovino otoka in nadaljnji pomen tradicionalnih praks pri sodobnih praznovanjih. Ponša ne ohranja le zgodovinskih kulinarčnih tradicij, temveč tudi spodbuja občutek skupnosti in kulturne identitete na Madeiri.

Vpliv na kulturo / družbo:

Ponša je postala sestavni del madeirske kulture, zlasti na družabnih srečanjih in praznovanjih. Simbolizira zgodovinske povezave in kulturne izmenjave med Madeiro, Veliko Britanijo in Indijo. Ponša se pogosto pripravlja v tradicionalnih vrčih, vse sestavine pa se mešajo s palico, znano kot „mexelote“ ali „caralhinho“, kar še povečuje njen kulturni pomen. Pijača je še posebej znana v mestu Câmara de Lobos, ki je znano po številnih ponša barih.

Trenutna prepoznavnost:

Ponša je na Madeiri še vedno priljubljena pijača, ki je na voljo v barih ter se uživa na lokalnih festivalih in družabnih dogodkih. Mesto Câmara de Lobos je še posebej znano po ponša barih, kjer lahko obiskovalci izkusijo pristno pripravo in okus te tradicionalne pijače. Trajna priljubljenost pijače ponša poudarja njeno vlogo simbola bogate kulturne dediščine Madeire.



Kulinarika Madeire

Madeira

Ime vpliva: Dediščina v marinatu: Zgodba o Carne de Vinha d'Alhos

Carne de vinha d'alhos je tradicionalna madeirska jed, sestavljena iz marinirane svinjine s česnom, vinom in kisom. Ta način konzerviranja, ki izhaja iz iberskih tehnik adobo, so v času portugalske kolonialne dobe prilagodili v Indiji, pozneje pa so ga portugalski raziskovalci uvedli na Madeiri. Pri tej jedi se svinjina marinira vsaj en dan, da se okusi močno prelijejo, nato pa se počasi kuha, da se doseže bogat in slan rezultat.

Zgodovinski kontekst:

Ko korenine carne de vinha d'alhos segajo v 15. stoletje, ko so portugalski raziskovalci to jed prinesli v Indijo, kjer se je razvila v znamenito jed vindaloo. Ta prehod se je zgodil med portugalsko kolonizacijo Goa, ki je vključevala lokalne sestavine, kot sta tamarind in čili paprike, ki so jih Portugalci v Indijo prinesli iz Amerike. Ta prilagoditev odraža globalno kulinarčno izmenjavo, ki so jo omogočila portugalska pomorska raziskovanja.

Vpliv na kulturo / družbo:

Carne de vinha d'alhos je primer mešanice kulinarčnih tradicij Iberskega polotoka, Indije in Madeire. Prikazuje zgodovinske interakcije in kulturne izmenjave, zlasti v obdobju raziskovanja. Na Madeiri je ta jed postala bistveni del lokalne kulinarčne kulture, zlasti med praznovanjem božiča. Je osnovna jed na prazničnih družinskih srečanjih in simbolizira bogato kulturno dediščino in praznični duh otoka.

Trenutna prepoznavnost:

Danes je carne de vinha d'alhos še vedno priljubljena jed na Madeiri, zlasti v božičnem času. Običajno se pripravlja v gospodinjstvih in v lokalnih restavracijah ter priča o trajni kulinarčni tradiciji otoka. Jed ne povezuje Madeirčanov le z njihovimi zgodovinskimi koreninami, temveč je še vedno tudi vrhunec sodobnih praznovanj in kuhinje.

Sladka dediščina

Madeira

Ime vpliva: Sladka zapuščina: Sladkorni trs: -zgodovina sladkornega trsa na Madeiri

Uvedba sladkornega trsa na Madeiro v 15. stoletju, predvsem s Sicilije, je pomembno vplivala na gospodarsko in družbeno podobo otoka. Princ Henrik Pomorščak je imel pomembno vlogo pri tem razvoju kmetijstva. Sladkorni trs, znan kot „belo zlato“, je zahteval obsežno delovno silo in infrastrukturo, zaradi česar so bili ustanovljeni mlini in pristanišča. Genovežani so imeli ključno vlogo pri finančnih in logističnih vidikih tega podjetja.

Predstavlja dinamične kulturne izmenjave in gospodarske spremembe, ki so oblikovale edinstveno identiteto Madeire. Uvedba sladkornega trsa s strani Portugalcev, ki so jo omogočili genovski finančniki, je privedla do pomembne gospodarske rasti in družbenih sprememb na otoku. S preučevanjem izvora in učinkov teh vplivov bolje razumemo, kako medkulturne interakcije bogatijo družbe. Trajna prisotnost dediščine sladkornega trsa na kulturnih festivalih in v muzejih Madeire poudarja pomen ohranjanja in razmišljanja o tej zgodovinski dediščini.

Vpliv na kulturo / družbo:

Zaradi gojenja sladkornega trsa je Madeira postala velika proizvajalka sladkorja. Ta gospodarski razcvet je privedel do razvoja infrastrukture, kot so mlini in pristanišča, ter privabil trgovce iz vse Evrope, vključno z Italijani, Baski, Katalonci in Flamci. Bogastvo, ustvarjeno s trgovino s sladkorjem, je spodbudilo razvoj umetnosti in arhitekture, saj so bogati lastniki zemljišč in trgovci vlagali v kulturne projekte. Uporaba dela afriških sužnjev za gojenje sladkornega trsa je bila tematen vidik te gospodarske ekspanzije, saj so sužnji v 16. stoletju predstavljali pomemben del prebivalstva.

Trenutna prepoznavnost:

Dediščina gojenja sladkornega trsa je še danes vidna v stalni proizvodnji sladkornih izdelkov, kot je rum, na Madeiri. Po pokrajini so razvaline starih sladkornih mlinov, kot so ruševine São Jorge. Kulturni festivali in Muzej sladkorja v Calheti obeležujejo to zgodovino, ohranjajo dediščino sladkorne industrije Madeire in poučujejo obiskovalce o njenem zgodovinskem pomenu.

Zelena dediščina

Madeira

Ime vpliva: Zelena dediščina: britanski vpliv na vrtove Madeire

V 18. in 19. stoletju so britanski trgovci, ki so se naselili na Madeiri, prinesli različne tropske in subtropske rastline, kar je pomembno vplivalo na vrtnarsko kulturo otoka. V župnijah, kot so Monte, Camacha, Santo da Serra in Jardim da Serra, so ustanavljali kmetije in vrtove ter ustvarjali romantične pokrajine z eksotičnimi rastlinami, okrasnimi ribniki in stoletnimi drevesi.

Primeri v umetnosti:

- Quinta do Santo da Serra: vrt, ki ga je razvila družina Blandy, ima eksotične rastline, okrasne ribnike in rekreacijske objekte, ki poudarjajo britanski vpliv.
- Tropski vrt Monte Palace: Ta vrt je znan po raznoliki zbirki rastlin in okrasnih elementov ter predstavlja mešanico britanskih in madeirskih vrtnarskih praks.
- Vrtovi Palheiro: Ti vrtovi so znani po obsežni zbirki kamelij in drugih eksotičnih rastlin ter še naprej častijo britansko kulturno dediščino (Portugalski muzej) (Madeira Island Direct).

Primer zelene dediščine poudarja dinamične kulturne izmenjave, ki so oblikovale edinstveno identiteto Madeire. Britanska kultura je močno vplivala na pokrajino in kulturno dediščino Madeire, od vnosa eksotičnih rastlinskih vrst do vključevanja evropskih vrtnarskih tehnik. S sledenjem izvorom in vplivom teh vplivov bolje razumemo, kako medkulturnost bogati družbe, spodbuja inovacije in medsebojno spoštovanje. Trajna lepota vrtov Madeire priča o trajni dediščini teh kulturnih izmenjav.

Vpliv na kulturo / družbo:

Britanci so z vnosom eksotičnih rastlin obogatili botanično raznolikost Madeire, njene vrtove pa spremenili v prostore za prosti čas in estetsko lepoto. Ti vrtovi so postali sestavni del lokalne kulture in prispevali k slovesu otoka kot bujnega, zelenega raja. Vrtnarske prakse, ki so jih prinesli Britanci, so vplivale na lokalne vrtnarske tradicije in jih mešale z evropskimi slogi, da so nastale edinstvene vrtnarske pokrajine.

Trenutna prepoznavnost:

Dediščina britanske vrtnarske kulture je še vedno vidna v znamenitih vrtovih Madeire. Na primer Quinta do Santo da Serra, ki jo je konec 19. stoletja ustanovila družina Blandy, služi kot javni rekreacijski prostor z atrakcijami, kot so pavi, jeleni, konji Garrano, igrišče za mini golf in teniška igrišča. Vrt ima bogato floro z eksotičnimi vrstami, kot so azaleje, rododendroni in kamelije. Ti vrtovi niso le turistične znamenitosti, temveč tudi kulturne znamenitosti, ki ohranjajo zgodovinski vpliv britanske kulture na otoku.



Umetnost in arhitektura

Madeira

Ime vpliva: Azulejos: Vplivi celinske Portugalske

Azulejos, ki izhaja iz arabskega „al zuleiq“, kar pomeni „majhen poliran kamen“, je značilna značilnost portugalske umetnosti in arhitekture. Te keramične ploščice, ki so jih na Iberski polotok v 8. stoletju prinesli Mavri, so v 15. stoletju postale pomemben del portugalskega dekorja. Prvotno so se uporabljale za posnemanje bizantinskih in rimskih mozaikov, azulejos pa so se razvile v zapletene geometrijske vzorce in pozneje, z italijanskimi in flamskimi vplivi, v kompleksnejše vzorce in figuralne motive.

Azulejos so globok primer kulturne izmenjave in umetniškega razvoja, ki odraža prepletanje različnih zgodovinskih vplivov na Portugalskem. Njihova trajna prisotnost na sodobni Madeiri poudarja pomen ohranjanja kulturne dediščine in razumevanja medkulturnosti pri oblikovanju družbenih identitet. S preučevanjem azulejev dobimo vpogled v bogato kulturno raznolikost Portugalske in stalni vpliv njenih umetniških tradicij na sodobno družbo.

Vpliv na kulturo / družbo:

Na Madeiri so azulejos pomembno vplivali na kulturno in arhitekturno estetiko. Te ploščice pogosto prikazujejo verske prizore, zgodovinske dogodke in vsakdanje življenje ter služijo kot vizualna pripoved o zgodovini in kulturnem razvoju Portugalske. Razširjena uporaba azulejos v javnih in zasebnih stavbah simbolizira prepletanje umetniških tradicij in kulturne identitete Portugalske.

Trenutna prepoznavnost:

Danes so azuleji na Madeiri na videnem mestu na pročeljih javnih stavb, bank, domov, hotelov in celo avtomobilskih salonov. Znameniti primeri so na vhodu v Mercado dos Lavradores v Funchalu.

V muzeju Casa Museu Frederico de Freitas je bogata zbirka kiparstva, slik, grafik, pohištva, keramike, kristalov in kositrnih predmetov. Izvor teh del sega v 17. in 19. stoletje.

Muzej ima posebno hišo Azulejos, zgrajeno za razstavo bogate zbirke ploščic.

Glasba

Madeira

Ime vpliva: Ritmi saudade: Vpliv fada na madeirsko glasbo

Fado, značilna portugalska glasbena zvrst, ima korenine globoko prepletene z zgodovino Portugalske in njeno kolonialno preteklostjo. Fado, ki je nastal v začetku 19. stoletja v Lizboni, se je razvil iz mešanice afriških in brazilskih glasbenih tradicij, zlasti glasbe Lundum, ki so jo prinesli brazilski sužnji. Za to zvrst so značilne melanholične melodije in besedila, ki izražajo hrepenenje, žalost in nostalgijo, pogosto povezane z morjem in težavami življenja.

Odkar se je ta glasbena zvrst konec 19. stoletja razširila izven Lizbone, je vplivala na druga območja ob atlantski poti, vključno z otočjem Madeira.

Fado se je začel vključevati v vsakdanje življenje Madeire kot prestižna glasbena zvrst, v kateri je bila kitara izbrano glasbilo in se je močno spodbujala. Svoj vpliv je razširil na vsa glasbena področja Madeire, prevzeli pa so ga tudi madeirski filharmonični orkestri, kar je odražalo nacionalistični duh in glasbeni trend tistega časa.

Fado je na Madeiro prišel kot satirična in boemska zvrst, vendar se je hitro razvil in si pridobil dovolj prestiža, da je bil deležen zasebnih in javnih salonov na glavnih gledaliških odrih. Zaradi tega sprejemanja je Funchal postal ena od lokacij, ki so postale del turnej umetnikov, ki so se posvetili tej zvrsti.

V nasprotju z napačnim prepričanjem, ki obstaja, je bil fado na otočju zelo pomemben in je imel temeljno mesto v glasbeni panorami Madeire.

Vpliv migrantov in manjšin:

Na razvoj fada so pomembno vplivali migranti in marginalizirane skupnosti v Lizboni. Afriški sužnji in brazilski priseljenci so s seboj prinesli ritme in glasbene tradicije, ki so se združili z lokalno portugalsko glasbo. Ti vplivi so še posebej očitni v skladbah Lundum in Modinha, ki sta predhodnici fada (Trafalgar Tours US) (Discover Walks). Soseski Alfama in Mouraria, znani po raznolikih in živahnih skupnostih, sta bili zibelki fada. Mornarji, pristaniški delavci in prostitutke so svoje težave in čustva izražali s pesmijo in tako postavili temelje za nastanek fada.

Vpliv na kulturo / družbo:

Fado je postal sestavni del portugalske kulturne identitete, tudi na Madeiri. Glasba odraža teme morja, oddaljenih dežel ter zapleteno zgodovino portugalskega kolonializma in migracij, kar bogati raznoliko kulturo Madeire. Žanr je močno vplival na madeirsko glasbo ter ji dodal plasti čustvene globine in zgodovinskega konteksta. Znane pevke fada, kot je Amália Rodrigues, so imele ključno vlogo pri popularizaciji in ohranjanju te zvrsti ter zagotavljanju njenega prenosa na prihodnje generacije.

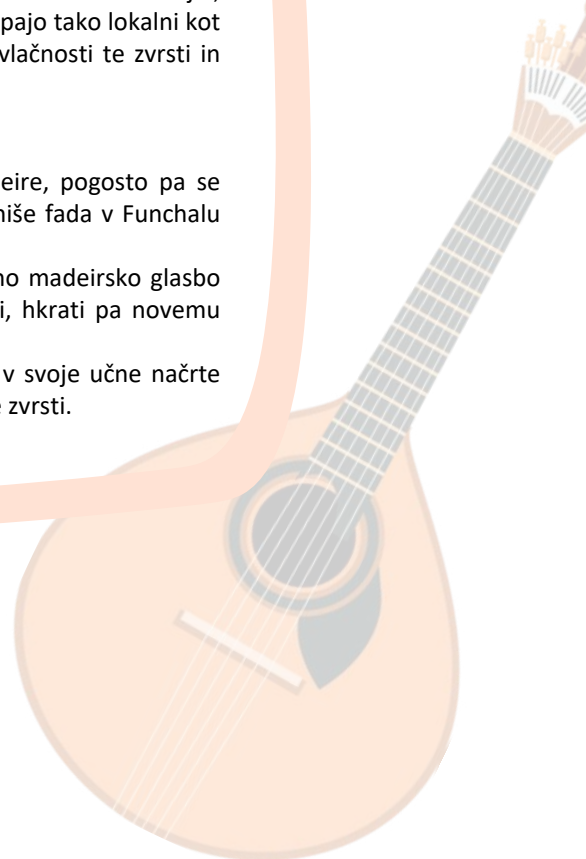


Trenutna prepoznavnost:

Na Madeiri praznujejo in izvajajo fado, k njegovi tradiciji pa prispevajo lokalni glasbeniki in pevci. Še vedno je priljubljena zvrst na kulturnih prireditvah in festivalih na otoku. V krajih, kot je hotel Reid's Palace, se redno odvijajo večeri fada, na katerih nastopajo tako lokalni kot gostujoči umetniki. Trajna prisotnost fada na Madeiri priča o trajni privlačnosti te zvrsti in njeni zmožnosti, da z glasbo izrazi globoko čustveno povezanost.

Primeri umetnosti:

- Nastopi: Fado predstave so stalnica na kulturnem prizorišču Madeire, pogosto pa se izvajajo na večjih festivalih in posebnih prireditvah. Tradicionalne hiše fada v Funchalu ponujajo intimno okolje za uživanje v tej sugestivni glasbi.
- Posnetki: Lokalni umetniki so izdali albume, na katerih tradicionalno madeirsko glasbo združujejo s fado in tako ustvarjajo fuzijo, ki spoštuje obe tradiciji, hkrati pa novemu občinstvu predstavlja globino in lepoto fada.
- Izobraževalni programi: Glasbene šole na Madeiri vključujejo fado v svoje učne načrte ter poučujejo nove generacije glasbenikov o zgodovini in tehnikah te zvrsti.



Klasična glasba

Madeira

Ime vpliva: Od Kijeva do Madeire: vpliv ukrajinske klasične glasbe

Od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja je Madeira doživela pomembno kulturno obogatitev zaradi prihoda ukrajinskih strokovnjakov s področja klasične glasbe. Ti glasbeniki, izobraženi v ukrajinski glasbeni tradiciji, ki so jo vzpostavili ugledni skladatelji, kot so Mykola Lysenko, Kyrylo Stetsenko in Oleksandr Koshetz, so prispevali k umetniškemu razvoju otoka. Na Madeiri živi in dela Halyna Stetsenko, vnukinja znanega ukrajinskega skladatelja Kyryla Stetsenka. Njena prisotnost simbolizira stalno kulturno izmenjavo ter zlitje ukrajinskih in madeirskih glasbenih tradicij.

V nedavnem intervjuju je Halyna Stetsenko spregovorila o svojem delu in izkušnjah na Madeiri. Poudarila je, kako sta njeno ozadje in izobraževanje na področju ukrajinske klasične glasbe vplivala na njene metode poučevanja in nastope na otoku. Stetsenko je poudarila pomen kulturne izmenjave in kako ta bogati ukrajinsko in madeirsko skupnost. Opisala je tudi svoja prizadevanja za predstavitev ukrajinskih skladateljev lokalnemu občinstvu in svoje sodelovanje v skupnih glasbenih projektih.

Ta primer poudarja dinamične kulturne izmenjave, ki so oblikovale edinstveno identiteto Madeire. Ukrajinski glasbeniki so vplivali na glasbeno krajino in kulturno dediščino Madeire, od uvedbe ukrajinskih tradicij klasične glasbe do njihove vključitve v lokalno kulturo. S sledenjem izvorom in vplivom teh vplivov bolje razumemo, kako medkulturnost bogati družbe, spodbuja inovacije in medsebojno spoštovanje. Trajna prisotnost ukrajinskih glasbenikov na Madeiri priča o trajni zapuščini teh kulturnih izmenjav.

Vpliv na kulturo / družbo:

Ukrajinski glasbeniki so imeli ključno vlogo pri dvigu kakovosti klasične glasbe na otoku. S svojim strokovnim znanjem so izboljšali nastope orkestra Orquestra Clássica da Madeira (OCM) in obogatili glasbeno izobraževanje v lokalnih ustanovah, kot je Conservatório - Escola Profissional das Artes da Madeira. Vključevanje ukrajinskih tradicij klasične glasbe je med lokalnim prebivalstvom spodbudilo večje spoštovanje do klasične glasbe, ustvarilo nove priložnosti za kulturno izmenjavo in spodbudilo rast uspešne umetniške skupnosti.

Primeri vpliva:

- Izvajalci: Umetniki, ki so sodelovali pri izvedbi skladb klasične glasbe: Ukrajinski glasbeniki, med njimi Halyna Stetsenko, redno nastopajo z orkestrom Orquestra Clássica da Madeira. Njihovi nastopi pogosto vključujejo dela ukrajinskih skladateljev, s čimer madeirskemu občinstvu predstavljajo širši repertoar in spodbujajo medkulturno razumevanje.
- Glasbeno izobraževanje: Ukrajinski glasbeniki pomembno prispevajo k glasbenemu izobraževanju na Madeiri. Poučujejo na različnih glasbenih šolah in ustanovah ter prenašajo svoje spretnosti in znanje na naslednjo generacijo madeirskih glasbenikov. Ta izmenjava je pripomogla k višji ravni glasbenega izobraževanja in večjemu zanimanju za klasično glasbo.
- Kulturni festivali: Ukrajinski glasbeniki pogosto sodelujejo na kulturnih festivalih in prireditvah na otoku, kjer z glasbo predstavljajo svojo dediščino. Ti nastopi poudarjajo kulturno raznolikost Madeire ter spodbujajo boljše razumevanje in spoštovanje ukrajinskih glasbenih tradicij.
- Sodelovalni projekti: Skupni projekti ukrajinskih glasbenikov in lokalnih madeirskih umetnikov so prinesli edinstvena glasbena doživetja. Ta sodelovanja so vključevala skupne koncerte in glasbene delavnice, na katerih so umetniki iz obeh kultur delili svoje strokovno znanje in sloge, kar je obogatilo kulturno tkivo Madeire in občinstvu omogočilo nova, inovativna glasbena doživetja.

Trenutna prepoznavnost:

Vpliv ukrajinskih klasičnih glasbenikov je čutiti še danes. Umetniki še vedno nastopajo z OCM, sodelujejo na kulturnih prireditvah in poučujejo na regionalnih glasbenih šolah. Njihova prisotnost je pomembno vplivala na lokalno glasbeno sceno, dvignila kakovost nastopov in med prebivalci Madeire spodbudila večje spoštovanje do klasične glasbe.

Pomembni ukrajinski glasbeniki na Madeiri:

Halyna Stetsenko: vidna osebnost madeirske glasbene scene, mentorica številnih učencev, ki so dosegli uspeh v svoji glasbeni karieri. Njeni učenci so nastopali na prestižnih prizoriščih ter bili priznani na nacionalnih in mednarodnih tekmovanjih.

Jezik Madeira

Ime vpliva: Gvanške besede iz Kanarskih otokov

Jezik gvanči, ki ga govorijo avtohtoni prebivalci Kanarskih otokov, je trajno vplival na madeirske toponime in besedišče. Gvanči, prvotni prebivalci Kanarskih otokov pred špansko kolonizacijo, so govorili jezik berberskega izvora. Njihov jezik je pustil neizbrisen pečat v regiji, vključno z Madeiro. Besede, povezane z geografskimi značilnostmi in vsakdanjim življenjem, so bile prevzete v madeirsko besedišče zaradi zgodovinskih interakcij in migracij med Kanarskimi otoki in Madeiro.

Ta primer poudarja dinamične kulturne izmenjave, ki so oblikovale edinstveno identiteto Madeire. Od jezikovnih vplivov do krajevnih imen - dediščina Gvančev je primer, kako pomembno je razumeti in ceniti kulturno raznolikost. S sledenjem izvorom in vplivom teh vplivov bolje razumemo, kako medkulturnost bogati družbe, spodbuja inovacije in medsebojno spoštovanje. Zgodbe teh kulturnih artefaktov pričajo o moči migracij in kulturne izmenjave pri oblikovanju živahnih in dinamičnih skupnosti.

Vpliv na kulturo / družbo:

Ti jezikovni vplivi odražajo globoke zgodovinske povezave med Kanarskimi otoki in Madeiro. Vključevanje gvanških besed v madeirsko narečje ne le bogati lokalni jezik, temveč tudi ohranja elemente gvanške kulture v madeirski družbi. Ta vpliv priča o kulturnih izmenjavah, ki so potekale s trgovino, migracijami in drugimi oblikami interakcije med otoki. Dediščina gvanškega jezika poudarja trdoživost in prilagodljivost jezikovnih in kulturnih elementov pri oblikovanju regionalnih identitet in ohranjanju zgodovinskih pripovedi.

Trenutna prepoznavnost:

Gvanške besede se še vedno uporabljajo v krajevnih imenih in lokalnih narečjih na Madeiri, kar ohranja to jezikovno dediščino. Služijo kot kulturna povezava z zgodovinskimi stiki otoka s Kanarskimi otoki. Prizadevanja za dokumentiranje in ohranjanje teh jezikovnih vplivov se nadaljujejo, da se ta vidik madeirske dediščine ne bi izgubil. Na sodobni Madeiri se te besede pojavljajo v različnih kontekstih, od uradnih zemljevidov do vsakodnevnih pogovorov, kar kaže na trajno prisotnost vpliva Gvančev v regiji.

Izraz, na katerega je vplival jezik Gvančev:

Ime vpliva: Tabaiba

Opis: Izraz „Tabaiba“ se na Madeiri uporablja za vrsto grma, ki izvira s Kanarskih otokov, kar odraža vpliv Gvančev na botanično terminologijo.

Pomen: Izvira iz gvanške besede za rastlino Euphorbia, ki je bila pogosta na Kanarskih otokih.

Vpliv Venezuele

Madeira

Ime vpliva: venezuelski odmev na Madeiri

Kulturne izmenjave med Madeiro in Venezuelo so vidne v različnih vidikih madeirskega življenja. Ta vpliv izvira iz velike migracije Madeirčanov v Venezuelo v 20. stoletju. Številni Madeirčani so se v Venezuelo izselili v iskanju boljših gospodarskih priložnosti, zlasti sredi 20. stoletja. Ko so se vrnili na Madeiro, so s seboj prinesli različne kulturne elemente, vključno s kulinariko, običaji in jezikom.

Primeri vpliva:

- Kulinarčna terminologija in običaji: Venezuelske kulinarčne tradicije so pomembno vplivale na madeirsko kuhinjo. Koruzna moka, ki se pogosto uporablja v venezuelski kuhinji, se zdaj pogosto uporablja na Madeiri. Iz nje se pripravlja ena najbolj tradicionalnih madeirskih jedi, milho frito (ocvrta koruzna masa). Poleg tega se v mnogih lokalnih restavracijah in kavarnah po otoku prodajajo venezuelske empanade iz koruzne moke. Te empanade so postale priljubljena izbira za zajtrk, ki ga pogosto uživajo, ne da bi se zavedali njihovega venezuelskega izvora. Združitev teh jedi poudarja kulinarčne povezave med obema regijama.
- Jezik: Vežanost na jezikovne vplive, ki so jih s seboj prinesli povratniki, je dokaz, da se je namesto pogostejšega izraza „batata“ uveljavil izraz „semilha“ (krompir). Ta jezikovna izposoja ponazarja, kako migracije vplivajo na jezik in vključujejo nove besede v vsakdanje besedišče.
- Zgodbe o migracijah: V mnogih družinah na Madeiri so člani, ki so živeli in delali v Venezueli, prinesli nazaj ne le jezikovne vplive, ampak tudi kulinarčne recepte in kulturne tradicije. Te zgodbe si pogosto izmenjujejo generacije in tako ohranjajo spomin na čas bivanja v Venezueli in kulturne izmenjave, do katerih je prihajalo.
- Kulturna praznovanja: Na Madeiri so prevzeli nekatere venezuelske kulturne prakse, zlasti pri praznovanjih in festivalih. Med njimi so tradicionalne venezuelske jedi, glasba in ples, ki so bili vključeni v madeirske kulturne prireditve.
- Restavracije in kulinarika: Zaradi povpraševanja po pristni venezuelski hrani je bilo na Madeiri odprtih več restavracij, namenjenih izključno raziskovanju venezuelske kuhinje. Ta gastronomska fuzija odraža postopno vključevanje venezuelskih tradicionalnih sestavin in jedi v lokalne prehranjevalne navade.

Vpliv na kulturo / družbo:

Vpliv venezuelske kulture na Madeiro je večplasten, saj vpliva na jezik, gastronomijo in družbene običaje. Ta medkulturna izmenjava je pustila trajen pečat v madeirski družbi in kaže na globok vpliv migracij.

Trenutna prepoznavnost:

Venezuelski vpliv je v sodobni Madeiri še vedno močno viden. V lokalnih restavracijah in domovih prevladujejo kulinarične prakse in jedi, kot so milho frito in venezuelske empanade. Izraz „semilha“ se pogosto uporablja v vsakdanjih pogovorih, na tržnicah in celo v lokalni literaturi, kar odraža jezikovno integracijo. Venezuelske kulturne tradicije so še vedno del madeirskih festivalov in praznovanj, kar kaže na trajno kulturno izmenjavo.



Umetnost

Madeira

Ime vpliva: Umetnostna renesansa na Madeiri zaradi severnoevropske trgovine

V 15. in 16. stoletju je Madeira doživela pomembne kulturne in umetniške vplive iz Severne Evrope, zlasti iz Flandrije. To obdobje je sovpadalo z vrhuncem madeirske trgovine s sladkorjem, ki je omogočila uvoz flamske umetnosti in obrtnikov, kar je pustilo trajen vpliv na kulturno dediščino otoka.

Ključni vplivi:

- Flamske oltarne slike

Za cerkve na Madeiri so bili naročeni flamski oltarni nastavki, ki kažejo zapleteno izdelavo in kompleksno ikonografijo, značilno za severnoevropsko umetnost.

Posebne oltarne slike:

Triptih Sestop s križa: Davidu, razstavljen v Muzeju sakralne umetnosti v Funchalu.

Krila triptiha iz matične cerkve v Calheti: Triptih: v cerkvi matere v Calheti.

- Verska umetnost

Flamske verske slike in skulpture so naročali bogati trgovci s sladkorjem, kar odraža veliko povpraševanje po izvrstni verski umetnosti.

Posebna dela:

Spust s križa: Pripisuje se Gerardu Davidu.

Poklon čarovnikov: pripisuje se mojstru Poklona v Machicu.

Triptih svetega Petra, svetega Pavla in svetega Andreja: pripisuje se Joosu Van Cleveu.

Jakoba in svetega Filipa manjšega: triptih sv: Filip in Sveti Filip: Pripisuje se Pieterju Coeckeju Van Aelstu.

Marija Magdalena: Vrhunski slikar: del triptiha iz Calhete, ki ga pripisujejo Janu Provoostu.

Oznanjenje: Jan Provoost: še eno pomembno delo, ki se pripisuje Janu Provoostu.

- Flamski kipi

Na Madeiro so uvažali flamske kipe, zlasti tiste iz Malinesa in Antwerpna.

Posebni kipi:

Marijino spočetje: Iz Machica, ki je sledil malineski šoli.

Položitev v grobnico: Pomembno flamsko delo.

- Druga pomembna dela

Srebrni pladenj: V muzejski zbirki je tudi izjemen pozlačen in preluknjan pladenj iz Antwerpna z začetka 16. stoletja.

Trenutna prepoznavnost: To delo je skupaj z drugimi pomembnimi deli flamskega izvora razstavljeno v Muzeju sakralne umetnosti v Funchalu in predstavlja celovit prikaz umetniških vplivov na otoku.

Dodatne informacije

V nekdanji rezidenci funchalskih škofov, palači iz 16. stoletja, je zdaj Muzej sakralne umetnosti. Ta posebna rezidenca je eden najstarejših in najbolj vzdrževanih muzejev v Funchalu. Muzej je bil za javnost odprt 1. junija 1955.

Flamska umetniška zbirka:

Triptih Sestop s križa: Pripisan Gerardu Davidu, datiran z letom 1518.

Umetniška dela pomembnih flamskih umetnikov: Vključno z Joosom Van Clevom, Janom Provoostom, Gerardom Davidom, Diericom Boutsom, Pieterjem Coeckejem Van Aelstom, Marinusom Van Reyerswaelejem in Michielom Coxciejem.

Zgodovinsko ozadje:

Muzej se nahaja v nekdanji škofovski palači, ki jo je leta 1594 ustanovil Dom Luís Figueiredo de Lemos, zasnoval pa Jerónimo Jorge.

Pomembno obnovo po potresu leta 1748 je nadzoroval Domingos Rodrigues Martins.

Med letoma 1910 in 1950 je bila palača licej v Funchalu, nato pa je postala muzej.

Obnovitvena prizadevanja:

António Ribeiro Pereira, so bila številna flamska umetniška dela restavrirana in razstavljena v Londonu, preden so se leta 1955 pridružila muzejski zbirki (Visit Madeira) (Madeira Guide) (Cultura Madeira) (Guia Turístico - Discoverportugal2day).



Ples Madeira

Ime vpliva: Bailinho da Madeira: ples kulturne fuzije

Bailinho da Madeira je tradicionalni ljudski ples, ki odraža bogato kulturno dediščino Madeire. Ples je znan po živahnih in živahnih gibih, ki se izvajajo v krogu ali vrsti. Udeleženci pogosto nosijo pisane tradicionalne kostume, glasba, ki spremlja ples Bailinho da Madeira, pa vključuje tradicionalna madeirska glasbila, kot so maçeta, braguinha, rajão in harmonika.

Zgodovinski kontekst in kulturni pomen:

Bailinho da Madeira je nastal na začetku 20. stoletja, prvič pa je bil javno izveden 18. septembra 1938 na „I Festa da Vindima“ (Praznik žetve) v Funchalu. Ta dogodek, ki je bil organiziran za zbiranje sredstev za lokalno šolo za umetnost in obrt, je pomenil začetek široke priljubljenosti skupine Bailinho da Madeira na otoku.

Čeprav ni neposrednih dokazov, da je ples Bailinho da Madeira nastal prav iz kanarskih suženjskih plesov, je ples mešanica različnih kulturnih vplivov, vključno s portugalskimi, afriškimi in mavrskimi. Plesni gibi in koraki, ki včasih nakazujejo omejeno gibanje, so privedli do razlag, da bi lahko simbolizirali zgodovinsko prisotnost zaslužjenih ljudi in njihove izkušnje. Način, kako plesalci ne dvigajo oči, je mogoče razumeti kot simbol ponižnosti in podrejenosti sužnjev.

Vpliv na kulturo / družbo:

Bailinho da Madeira je nazoren primer kulturnega povezovanja in odpornosti, ki odraža mešanje različnih kulturnih tradicij. Ples je sestavni del srečanj skupnosti, festivalov in praznovanj na Madeiri, saj krepi družbene vezi in ohranja kulturno identiteto. Ples je vidno prisoten na večjih kulturnih dogodkih, kot sta Madeirski karneval in Festival cvetja (Festa da Flor), saj simbolizira veselje in skupnostno harmonijo.

Trenutna prepoznavnost:

Bailinho da Madeira ostaja živahen del madeirske kulture. Predstave redno potekajo na kulturnih festivalih, občinskih prireditvah in turističnih prizoriščih, kar zagotavlja, da se s to tradicionalno umetnostjo lahko srečajo tako domačini kot obiskovalci. Ples se poučuje v šolah in kulturnih centrih, kar prispeva k ohranjanju plesa za prihodnje generacije.



Primeri iz prakse:

- Kulturni festivali: Na dogodkih, kot sta Madeirski karneval in Festa da Flor, plesalci v tradicionalnih kostumih prikazujejo zapleteno gibanje nog in živahno glasbo.
- Lokalna praznovanja: Ples se izvaja na lokalnih porokah, krstih in drugih družabnih dogodkih, pri čemer sodelujejo tako profesionalne skupine kot lokalne skupnosti.
- Glasba in instrumenti: V glasbi se uporabljajo tradicionalna glasbila, kot so mačeta, braguinha, rajão in harmonika, ki poudarjajo medkulturne vplive, ki so oblikovali madeirsko glasbo.

Zaključek

Naša raziskava poudarja pomen in vpliv kulturne raznolikosti, ki jo ponazarjajo regije, kot so Gradiščanska (Avstrija), Slovenija in Madeira, ter vplivne osebnosti, ki so obogatile te kulturne pokrajine. Dolga zgodovina etnične raznolikosti na Gradiščanskem je spodbudila bogato kulturno tapiserijo, ki se ohranja s prizadevanji različnih združenj in vladnih pobud. Ohranjanje običajev, tradicij in jezikov zagotavlja nadaljnje praznovanje raznolikosti in strpnosti v regiji.

Naš pregled kulturnih osebnosti, kot so Branko Đurić, Oto Pestner, Alan Hranitelj, Belsazar de la Motte Hacquet in Zoran Janković, poudarja njihov pomemben prispevek na svojih področjih. Ti posamezniki so pustili trajno zapuščino, ki oblikuje kulturno krajino, spodbuja medkulturni dialog in bogati njihove skupnosti. Đurićev vpliv na slovenski film in Hraniteljevo inovativno modno oblikovanje na primer poudarjata njuno ustvarjalno nadarjenost in vpliv.

Pomen teh osebnosti presega osebne dosežke in sega v širše razumevanje kulturne raznolikosti in medkulturnosti. Njihovo delo premošča razlike, spodbuja povezave in slavi raznolikost ter spodbuja medsebojno razumevanje in spoštovanje med različnimi skupnostmi. Ta raziskava poudarja moč kulture, ki presega meje in navdihuje pozitivne spremembe.

Podobno je kulturna sinteza Madeire, na katero so vplivale portugalske, indijske, britanske, afriške, ukrajinske, gvanške in brazilske tradicije, ustvarila edinstveno in dinamično kulturno pokrajino. Ti vplivi so otok obogatili z novimi tradicijami in praksami ter spodbudili povezovanje in medsebojno spoštovanje. Kulinarčni, glasbeni in jezikovni prispevki teh različnih kultur so Madeiro spremenili v živahno kulturno središče, privlačno tako za turiste kot za prebivalce.

Naša študija poudarja transformativni potencial kulturne raznolikosti ter pomen njenega sprejemanja in praznovanja. S priznavanjem in spodbujanjem medkulturnega dialoga lahko cenimo bogastvo in kompleksnost kulturne identitete, ustvarjalnosti in izražanja. Te zgodbe služijo kot opomnik na moč kulture, da združuje ljudi in navdihuje pozitivne spremembe ter oblikuje našo skupno kulturno pokrajino za izboljšanje družbe kot celote.

Reference

Povezave na spletne strani:

[https://de.wikipedia.org/wiki/Stefan_Horvath_\(Schriftsteller\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Stefan_Horvath_(Schriftsteller))

https://www.katharinajanoska.at/presse/%20https://blog.gourmet.at/typisch-oesterreich-teil-1-burgenland/https://de.wikipedia.org/wiki/Burgenl%C3%A4ndische_K%C3%BCche

<https://www.gutekueche.at/rezepte-burgenland-artikel-1>

<https://www.kuga.at/events/testimonium-biographienarchiv-der-burgenlandkroatinnen/#:~:text=TESTIMONIUM%20ist%20ein%20digitales%20Archiv,sie%20zentralen%20Themen%20ihrer%20Zeit.%20>

https://de.wikipedia.org/wiki/Ceija_Stojka%20

<https://www.drehpunktkultur.at/index.php/qfremdeq-kultur/5432-ceja-stojka-und-die-lovara%20>

https://www.zigh.at/fileadmin/user_upload/media/Plattform_za_mlade/Kroaten.pdf%20

<https://de.wikipedia.org/wiki/Burgenlandkroaten%20https://www.kuga.at/ueber-die-kuga/%20>

<https://www.radio-mora.at/ueber-uns/%20>

<https://www.burgenland.at/service/statistik-burgenland/menschen-und-gesellschaft/bevoelkerung/>

<http://www.nesnovnadediscina.si/en/register-of-intangible-cultural-heritage/prekmurje-dialect>

Mihael Petrovič ml., Kočevski Nemci – ljudje, ki govorijo čuden starinski jezik, available at: <https://www.kocevsko.com/en/stories/kocevski-nemci/>

Kulturni center Semič, Kočevarji, available at: <https://www.kc-semic.si/kultura/zgodovina-kulture/kocevarji/>

Wikipedia, Kočevarji, available at: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Ko%C4%8Devarji>

Primorske novice, Potica prvič omenjena 1575, available at: <https://primorske.svet24.si/novice/slovenija/potica-prvic-omenjena-leta-1575>

O izvoru in razvoju potice, available at: <https://www.potice.si/o-izvoru-in-razvoju-potice>

Slovenski etnografski muzej, Potica, tradicionalna spremljevalka prazničnih jedi, available at: <https://www.etno-muzej.si/sl/naprejevpreteklost-blog-nesnovna-dediscina/potica-tradicionalna-spremljevalka-praznicnih-dni>

IMDb, Branko Đurić,, available at: <https://www.imdb.com/name/nm0229301/>

Baza Slovenskih filmov, Branko Đurić, available at: <https://bsf.si/sl/ime/branko-djuric/>

Wikipedia, Branko Đurić, available at: https://sl.wikipedia.org/wiki/Branko_%C4%90uri%C4%87

Lahinja krajinski park, Belokranjska folklor, available at: <https://www.kp-lahinja.si/sl/raziskovanje/belokranjska-folklor>

Alan Hanitelj, available at: <https://www.alanhranitelj.com/>

Oto Pestner, available at: <http://www.otopestner.si/en/>

Slovenska biografija, available at: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi221985/>

Zoran Janković, available at: <https://www.ljubljana.si/en/municipality/the-mayor/>

[https://en.wikipedia.org/wiki/Zoran_Jankovi%C4%87_\(politician\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Zoran_Jankovi%C4%87_(politician))

<https://zoranjankovic.si/>

Everything about Poncha, how to make it and where to drink it:

<https://blog.madeira.best/madeira-poncha>

How to make it, best Madeira bars and History

<https://digitaltravelcouple.com/poncha-madeira/>

Poncha: Madeiran Drink that Packs a punch

<https://www.portugalist.com/poncha-madeira/>

Poncha Madeira's Liquid Legacy

<https://www.timesofmadeira.com/poncha-madeiras-liquid-legacy>

What is Poncha? A Guide to the Traditional Madeiran Drink

<https://www.7mrentacar.com/what-is-poncha-a-guide-to-the-traditional-madeiran-drink/>

Atlantic is Calling - The Origin of Poncha

<https://atlanticiscalling.wordpress.com/2020/08/27/taste-of-madeira/>

Carne de vinha d'alhos (Wikipedia)

https://en.wikipedia.org/wiki/Carne_de_vinha_d%27alhos

Saveur - Fired Up: The History of Vindaloo

<https://www.saveur.com/article/cooking/the-history-of-vindaloo/>

Carne de vinha d'alhos (TasteAtlas: Travel Global, Eat Local)

<https://www.tasteatlas.com/carne-de-vinha-dalhos#:~:text=URL%3A%20https%3A%2F%2Fwww.tasteatlas.com%2Fcarne>

Lisbon VIP - Carne de Vinha d'Alhos: A Dish with a Global Influence (Lisbon VIP)

<https://www.lisbon.vip/lisbon-essentials/gastronomic-exploration/carne-de-vinha-d-alhos>

World History Encyclopedia - Life on a Colonial Sugar Plantation
<https://www.worldhistory.org/article/1795/life-on-a-colonial-sugar-plantation/>

Portuguese Historical Museum - Madeira Ruled the Sugar Trade
https://portuguesemuseum.org/?page_id=1808&category=&exhibit=24&event=184

Madeira Best - Madeira Sugar Cane History
<https://blog.madeira.best/sugar-cane-and-madeira-island>

JSTOR Daily - Madeira, The Island That Helped Invent Capitalism
<https://daily.jstor.org/madeira-the-island-that-helped-invent-capitalism/>

Visit Madeira - São Jorge Ruins
<https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/heritage/monuments-and-architecture/sao-jorge-ruins/>

Visit Madeira - Sugar Cane Mill and Museum
<https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/heritage/museums/sugar-cane-mill-and-museum/>

Historic ties exploring British influence in Madeira – Madeira Natures (Madeira Natures) <https://madeiranatures.com/historic-ties-exploring-british-influence-in-madeira/>

The British in Madeira - Portuguese Historical Museum (Portuguese Museum)
https://portuguesemuseum.org/?page_id=1808&category=&exhibit=24&event=178

English in Madeira: History and features of a lesser-known variety in the Atlantic – Cambridge Core (Cambridge) <https://www.cambridge.org/core/journals/english-today/article/english-in-madeira-history-and-features-of-a-lesserknown-variety-in-the-atlantic/75C01EE71D67FA3CFFD4BFE220D36ABE>

Horticulturalists are flocking to Madeira – The Original Madeira Island News Blog (Madeira Island Direct)
<https://www.madeiraislanddirect.com/blog/2022/01/horticulturalists-are-flocking-to-madeira/>

Azulejos: The Visual Art of Portugal - World History Encyclopedia
<https://www.worldhistory.org/article/1452/azulejos-the-visual-art-of-portugal/>

Azulejo - Wikipedia <https://en.wikipedia.org/wiki/Azulejo>

National Museum of the Azulejo - Wikipedia
https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_of_the_Azulejo

Petit fute - Discover Madeira : Architecture (and design)
<https://www.petitfute.co.uk/p225-madere/decouvrir/d741-architecture-et-design/>

Britannica - Fado (Encyclopedia Britannica) <https://www.britannica.com/art/fado>

Trafalgar Tours - The story of Fado: Portugal's enchanting music (Trafalgar Tours US) <https://www.trafalgar.com/real-word/fado-portuguese-music/>

Museu do Fado - Fado History (Museu do Fado) <https://www.museudofado.pt/en/fado-history-en>

Discover Walks - The Great History of Fado (Discover Walks) <https://www.discoverwalks.com/blog/lisbon/the-great-history-of-fado-portugals-best-music-tradition/>

Secrets from Portugal - History of Fado (Secrets From Portugal) <https://secretsfromportugal.com/history-of-fado/>

Visit Portugal - Fado (Visit Portugal) <https://www.visitportugal.com/en/node/73868>

Atlantic is Calling - The History of Fado (The Lisbon Guide - Updated 2024) <https://lisbonguide.org/lisbons-musical-heritage-a-deep-dive-into-the-origins-of-fado/>

Arquivo Histórico da Madeira - Visualização de O Lugar do Arquipélago da Madeira na Rota Musical do Fado (1870-1974) <https://ahm-abm.madeira.gov.pt/index.php/ahm/article/view/118/127>

Madeira Conservatório – Escola Profissional das Artes da Madeira <https://www.conservatorioescoladasartes.com>

Orquestra Clássica da Madeira <https://www.ocmadeira.com>

San Francisco Classical Voice - After an Invasion, Ukraine's Cultural Legacy Comes to Light <https://www.sfcv.org/articles/feature/after-invasion-ukraines-cultural-legacy-comes-light>

Wilson Center - A Ukrainian Music Library in Your Pocket <https://ukraine.wilsoncenter.org/blog-post/ukrainian-music-library-your-pocket>

Youtube, Stetsenko, H. (2023) <https://www.youtube.com/watch?v=dLziaTtjRtw>

Visit Madeira - Museum of Sacred Art of Funchal <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/heritage/museums/museum-of-sacred-art-of-funchal/>

Ocean Retreat - Madeira's Flemish Connection <https://www.ocean-retreat.com/history/madeiras-flemish-connection/>

The Low Countries - Bound For Sugar: Flemish Traders on Madeira <https://www.the-low-countries.com/article/bound-for-sugar-flemish-traders-on-madeira>

Museums in Madeira - Visit Madeira <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/heritage/museums/museum-of-sacred-art-of-funchal/>

Bound For Sugar: Flemish Traders on Madeira - The Low Countries
<https://www.the-low-countries.com/article/bound-for-sugar-flemish-traders-on-madeira>

Culture Passionates - Visit Madeira <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/>

Madeira: Art and Culture - Madeira A-Z

Cultura Madeira - O Bailinho da Madeira
<https://cultura.madeira.gov.pt/en/did-you-know-that-1/1176-bailinho-da-madeira.html>

Folclore Madeira - A verdadeira história do "Bailinho da Madeira"
<https://folcloremadeira.com/recursos/artigos/a-verdadeira-historia-do-bailinho-da-madeira/>

Music of Madeira - Wikipedia
https://en.wikipedia.org/wiki/Music_of_Madeira

Dancing... Madeira Folklore - Ocean Retreat <https://www.ocean-retreat.com/culture/madeira-folklore/>

Rancho - Canadian Madeira Club
<https://casadamadeira.ca/rancho>

Znanstveni viri, dostopni na spletu:

Zorko, Zinka in Benko, Anja, Prekmursko narečje = Prekmurje dialect, Jezikoslovna in literarna misel Antona Vratuše : znanstvena monografija (Str. 103-144), available at: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/21458440>

Tjaša Jakop, Prekmurske ljudske pesmi v glasoslovni razpravi Avgusta Pavla (1909), available at: <https://ojs.zrc-sazu.si/traditiones/article/view/10532/9693>

Perono Cacciafoco, F., & Crețan, R. (2023). "Toponymy and Toponomastics at the Intersection between Language Contact and Historical Geography." *Humanities & Social Sciences Communications*.

Espino Sánchez, J. (2014-2015). "Historia de Canarias." Doctor Juan Espino Sánchez. Sixth Grade Curriculum.

Mitchell, P. J. (2024). "Archaeological Research in the Canary Islands: Island Archaeology off Africa's Atlantic Coast." *Journal of Archaeological Research*, 32, 155-208. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10814-023-09186-y>

García García, C., & Tejera Gaspar, A. (2018). "The Archaeological Heritage of the Canary Islands: Historical Reconstruction and Cultural Legacy." Academic Journal.

Silva, M. (2017). "Migration and Cultural Exchange: The Impact of Venezuelan Influence on Madeira." Journal of Cultural Studies, 29(4), 567-589

Santos, R. (2015). "Language and Identity in Madeira: The Role of Migration." Portuguese Linguistic Review, 12(2), 102-115

Pereira, A. (2018). "Culinary Traditions in Madeira: Venezuelan Influences." International Journal of Gastronomy, 6(3), 324-338

"Migration Patterns: Madeira and Venezuela" (2020). Migration History Journal

"Cultural Celebrations in Madeira" (n.d.). Visit Madeira

Isturiz, R. G. da S. (n.d.). "'Roots migration': The post-'return' experiences of second-generation Venezuelan-Portuguese migrants."

Drugi viri:

Dias, T. N. (2015). "Qualified immigration: the case of classical music professionals from Ukraine in Madeira Classic Orquest", in Revista Migrações, Outubro 2015, n.º 12, Lisboa: ACM, pp. 91-111.

Fotografske reference:

Photo Ceja Stojka: <https://www.auschwitz.at/ceja-stojka>

Photo New Pannonian Music, Romano Rath:
https://www.facebook.com/romanorathband/?locale=de_DE

The Burgenland Croats, Tamburizza Parndorf:
https://www.meinbezirk.at/neusiedl-am-see/c-freizeit/tamburizza-ivan-vukovic_a3719571

Roma authors, Katharina Graf-Janoska: <https://kurier.at/chronik/burgenland/aus-ihrer-region/roma-vom-rand-der-gesellschaft-in-ihren-mittelpunkt/401465596>

Preberite več o projektu: <https://art-minds.eu/>



